

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Театр әрекеті бойынша «Біз театр ойнаймыз» атты бағдарлама

ЖАРИЯЛАНДЫ
02.05.2018СІЛТЕМЕ
<https://bilimgger.kz/35801/>

АННОТАЦИЯ / АҢДАТПА

Театр әрекеті
бойынша
«Біз театр ойнаймыз» атты бағдарлама

Театр әрекеті бойынша «Біз театр ойнаймыз» атты бағдарлама

«..... театр — адамгершіліктің, тәртіптің,
сәулетті арманның жалғыз ұстазы,
оқушыны ешқашан зеріктірмейді.
... театр — балаларды тәрбиелейтін
әр мекемеге құндылықты толықтауыш,
және ол сіз ең жақсы мектеп мүлдем толық болмайды».

М. Твен

Түсінік хат

Кәзіргі педагогика дидактикалықтан ақырын дамытушы болып келеді. Оңы қалай түсінуге болады? Ең алдымен, тек психологтар ғана емес педагог-практиктер әр баланың даму тұлғасында, оның шағырмашылық әлуеті, қабілеті, қызығушылығында өздерінің оқыту және тәрбиелеу әрекетінің нәтижесін көріп және сезіне бастайды.

Балабақшадағы театр әрекеті – бұл баланың шығармашылық әлуетін ашуына, тұлғаның шығармашылық бағытын тәрбиелеуге жақсы мүмкіндік.

Балалар айналадағы әлемде қызықты идеяларын байқап, олады іске асырып, өзіндік кейіпкердің көркем бейнесін жасауға үйренеді, оларда шығармашылық қиял, ассоциативтік ой, күнделікте ерекше сәттерді көруге білуі дамиды.

Театрлық әрекеттің тәрбиелеу мүмкіндіктері кең. Онда қатыса, балалар айнала әлеммен барлық алуан бейне, бояу, дыбыс арқылы танысады, дұрыс білікті қойылған сұрақтар

оларды ойлауға, талдауға, қорытынды жасауға мәжбүрлейді. Өзіндік айтулары, реплика, кейіпкерлердің бейнелілігінің жұмыс үрдісінде балалардың сөздік қоры білдірмей артырыдады, тілдің дыбыстық мәдениеті, оның интонациялық құрылымы жетілдіреді.

Онымен қатар, ұжымдық театрлық әрекеті баланың тұлғасына біртұтас әсеріне, әрекет жасауға бағытталған, оның барлық мүмкіндіктерін белсендіре отырып; барлық жүргізуші психикалық үрдісінің дербестік шығармашылық дамуына; тұлғаның өзін-өзі тану, өз ойын білдіруіне себеп болады; баланың әлеуметіне жағдай жасайды, онымен қатар оның бейімделу қабілетін күшейтеді, коммуникативтік ауып кетуін түзетеді; қанағатандыру, қуаныш, елеулілік сезімдерін сезінуге көмектеседі.

Театр – балаларға арналған демократиялық және қолжетімді өнер түрінің бірі, ол замануи педагогика мен психологияның актуалды проблемаларын шешуге көмектеседі:

- балалардың көркемдік білім және тәрбиелеу;
- эстетикалық сезімді қалыптастыру;
- адамгершілік тәрбиесі;
- тұлғаның коммуникативтік сапасының дамуы (вербалды және вербалды емес қатынас түріне үйрету);
- еркіндікті тәрбиелеу, ес, қиял, инициативтік, қиялдау, сөйлеу (монолог және диалог) дамыту;
- жағымды эмоционалды көңіл күй жасау, кернеулікті түсіру, ойын арқылы келіспеушілікті жағдайларды шешу.

Театрлық әрекет тәртіптің әлеуметтік дағдының тәжірибесін қалыптастыруға көмектеседі, өйткені әр шығармашылық әдебиет немесе ертегіде балаларға арналған адамгершілік бағыты бар (достық, жақсылық, адалдық, өткірлік және т.б.). Ертегі арқылы бала әлемді ой мен ғана емес, жүрекпен сезеді. Сезіне ғана қоймай, адалдық пен зұлымға өз көзқарасын көрсете біледі.

Театрлық әрекет балаға әр-түрлі кейіпкерлердің атынан көптеген проблемалық жағдайларды шешуге көмектеседі. Бұл жасқаншақты, өзін-өзіне қорғаншақтықты, ұялшақты жеңуге көмектеседі.

Театрлық әрекет – балаға әсер ететін тиімді әдістерінің бірі, онда оқыту ұстанымы – ойнап оқыту – өте жарқын көрсетіледі.

Бағдарламаның мақсаты – театрлық өнердің тәсілдері арқылы балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту.

Міндетті:

1. Театрлық әрекетте қатысушы балалардың шығармашылық белсенділігін арттыру үшін жағдай жасау.
2. Балалардың бейнені іске асыру және күйзелісін, сонымен қатар рөлді орындау білу өртістік дағдыларын жетілдіру.
3. Балаларда қарапайым бейне –бейнелеуші білігін қалыптастыру, ғажайып

жануарлардың мінездеріне сәйкес қимылдарын ыммен көрсетуге үйрету.

4. Балаларды көркем-бейненің бейнелеуші тәсілдерінің элементтеріне үйрету (дауыс ырғағы, ым, пантомимика).
5. Балалардың сөздік қорын белсендіру, тілдің дыбыстық мәдениетін, интонациялық құрылымын, диалогиялық сөзді жетілдіру.
6. Әлеуметтік тәртіп дағдыларының тәжірибесін қалыптастыру, балалардың шығармашылық белсенділігін дамытуына арналған жағдай жасау.
7. Балаларды театрдың алуан түрлерімен таныстыру (қуыршақ, музыкалық, жануарлар театры және т.б.).
8. Балаларда театрлық-ойын әрекетіне қызығушылықтарын дамыту.

Жұмыстың негізгі бағыты:

1. Театрлық мәдениетіне тарту. (Театр жанрларымен, театр түрлерімен таныстыру).
 2. Біртұтас педагогикалық үрдісінде театрлық әрекеттің байланысын қамтамасыз ету.
 3. Театр әрекетінде үлкендер мен балалардың бірлесу әрекетіне жағдай жасау.
- Екінші сәбилер тобынан бастап шығарылымға дейін балалар қуыршақ театрдың әр-түрлі түрлерімен танысады.
- Естияр тобынан бастап қуыршақ қойылымы мен театр ойындарының жұмысын бірқатар еңгізіледі, қуыршақ қойылымы мен театр ойындарын бір тұтасқа біріктіріп. Бұл әрекет түрі (театрлық ойындары мен қуыршақ театрдың элементтері) бір уақытта балалардың жартсы театр қуыршақтарымен ойнайотырып, екінші жартысы драма театрдың қойылымына қатысады. Өзіне сезімсіз балалардың көбі қуыршақ театрына таңдайды, өйткені қуыршақ оларға шымылдық болып келеді, стресс жағдайда бала оның артына тығылуға ұмтылады.
- Ересек тобында балалардың үш жылда үйренген қуыршақ жүргізу дағдылары бір театрлық ойында бірқатар жүйелі қуыршақ театрдың түрлерін біріктіруге рұқсат береді: үстел қуыршақтары, жоғарғы, марионетки, еденді, «тірі қолды» қуыршақтар.
- Дайындық тобында театрлық ойындары кейіпкерлердің күрделі мінездерімен, мизансценаны өндеу қиыншылықтарымен, басқаруда ең күрделі қуыршақтармен ерекшеленеді (тікенекті қуыршақтар, «тірі қолды» қуыршақтар, жұмсақ ойыншықтар, «адам-қуыршақтар»).
- Педагогтардың театрлық әрекетіндегі бағытындағы жұмыс мақсаты – тәрбиеленушілердің өмірлерін қызықты және мазмұнды, жарық әсеріне толған, қызықты істермен, шығармашылық қуанышына толған жасау, балалар театрлық ойындарында алған дағдыларын күнделікті өмірінде қолдана білуге талаптану.
- Мектепке дейінгі білім беру және оқыту бағдарламасы алуан бейнелеуші тәсілдерден келесіні ұсынады:
- екінші сәбилер тобында балаларда қарапайым бейне-бейнелеуші білігін қалыптастыру (мысалы, ғажайып кейіпкерлердің – жануарлардың мінез-құлық қимылдарын ыммен көрсету); саусақ ойындарында қатысуға және таныс ертегілерін ойнау және

сахналауына көнілін дамыту;

естияр тобында көркем-бейне бейнелеуші әдістерін қолдану — дауыс ырғағы, ым, пантомимика (қимыл, қалыпты, жүрісті); балаларды саусақ және тілдік ойындарда қатысуға тарту; театралдық әрекетіне, ойын-сахналауға және қуыршақ қойылымдарда балаларға лайықты қуыршақты «жүргізу әдісін» қолданып қатысуға көнілін дамыту; ересек тобында көркем-бейнелік орындау білімдерін жетілдіру; балаларды саусақ және тілдік ойындарға белсенді қатыстыру; театрлық әрекетінде, ойын-сахналауда немесе қуыршақ қойылымдарда балаларға лайықты қуыршақты «жүргізу әдісін» қолдану; дайындық тобында бейнені жеткізуде шығармашылық дербестікті, сөйлеу және пантомимикалық әрекеттің бейнелілігін дамыту.

Бағдарлама сабақты аптасына бір рет өткізуді болжайды.

Сабақ ұзақтығы: екінші сәбилер тобында 15 минут (жылына 36 сағат), естияр тобында 20 минут (жылына 36 сағат), ересек топтарында 25 минут (жылына 36 сағат), дайындық тобында 30 минут (жылына 32 сағат),

Бағдарлама сабақтар арасындағы байланысты іске асыруды есепке алғанымен құрастырылған.

1. «Музыкалық тәрбие» — балалар музыкада эмоционалды жағдайды тыңдауға, оны қимыл, ыммен жеткізе білуді үйрене отырып әуеннің мазмұны әлаун мінезді екенің белгілейді, ол кейіпкердің бейнесін, мінезін толық бағалауға мүмкіндік береді.
2. «Бейнелеу өнері» — балалар ертегі мазмұнына жақын суреттер репродукцияларымен танысады.
3. «Тіл дамыту» — онда балалардың анық, ашық дикциясы дамиды, жаңылтпаш, сөзтізбектер қолдана отырып артикуляциялық аппараттын дамыту жұмыстары жүреді.
4. «Көркем әдебиетімен таныстыру» — балалар көркем әдебиет шығармаларымен танысады, олар келешектегі қойылымның негізіне жатады.
5. «Айнала әлеммен танысу» — балалар қоғамдық өмірімен, айнала заттармен, табиғат құбылыстарымен танысады, ол театр ойындары мен жаттығуларының мазмұнына кіретін материал болып іске асырылады.

Екінші сәбилер тобының театрлық — ойын әрекеті (3-4 жас)

Міндеті:

- Балаларды театр түрлерімен таныстыру;
- Балаларда театрлық-ойын әрекетіне қызығушылығын арттыру;
- Балаларды эмоционалды әл-қуатын жеткізе білуге үйрету (ым, тұру, қимыл, қозғалыс);
- Диалог және монолог сөйлеуін дамыту, интонациялық бейнелілігін түрлендіру, балалардың дикциясына ерекше көңіл аудару.

1. Театр түрлері:

- қуыршақ
- үстел

- би-ба-бо
 - сахналау
2. Этюдтармен жұмыс:
- қимыл
 - ым
 - эмоция
3. Шығармамен таныстыру.
4. Сценалық қимылдармен жұмыс (би үйрету)
5. Өлеңмен жұмыс (өлең жаттау)
6. Саусақ ойындары (тәрбиешінің таңдауы бойынша)
7. Рөлдермен жұмыс (диалог, монолог сөйлеу, интонациялық бейнелілігі, дикция)
8. Қуыршақтарды жүргізу әдістерімен таныстыру.

«Ритмика» бөлімі

Сабақ үрдісінде балалар кеңістікті бағдарлауға үйренеді, оларда ой, зейін, шығармашылық қабілеті, қиял, қиялдау дамиды. Ритмика сабақтары халықтық әуендермен танымал балалар әнмен, әндермен қоса беріледі.

«Артикуляциялық жаттығу» бөлімі

Ұйымның әр сабағында дайындық жаттығулары орындалады, оның мақсаты артикуляциялық мүшелердің дұрыс, құнды қимылдары өнделеді. Олар балалардың белсенді сөйлеуін қалыптастырып, дұрыс интонация мен дыбысталу жөнінде жұмыс істейді. Ұсынылған бағдарламада кең этюдтар қолданады. Сюжеттік ойынжағдайларда (этюдтарда) әр-түрлі мінезді кейіпкерлер бір-бірімен қарым-қатынаста болады, ал олардың қарым-қатынастарын, күйзелістерін жеткізетін әдіс сапасында қимылдар, дененің бейнелілік пластикасы қолданады.

Ұқсас тапсырмаларда балалар әр-түрлі қарым-қатынас моделдерімен танысады; бұл күнделікті өмірлерінде айналасында үлкендер арасында зерек байланыста болуға көмектеседі.

Дайындық деңгейіне қойылатын талартар

2 сәбилер тобы:

Біліктілік:

- театрлық-ойын әрекетімен қызығушылықпен айналысу;
- таныс көркем сюжеттер бойынша қарапайым қойылымдар ойнау;
- ғажайып жануарлардың қимылдарын ыммен көрсету;
- бибабо және бейнелі ойыншықтарды театрлық ойындарда қолдану.

Білім:

- театрдың кейбір түрлерін (қуыршақ, драмалық);
- әр-түрлі қуыршақ театрында қолданатын кейбір айналы әрекеттер мен әдістер: резина, пластмасс, жұмсақ ойыншық (қуыршақ), үстел, үстел-жалпақ, конус

ойыншықтары, стендтік фланелеграф және магнитті тақта.

Білу:

- театр, театр мәдениеті туралы;
- әртіс, қуыршақ рөлі;
- театрдағы тәртіп ережелері туралы.

Естияр тобының театралды –ойын әрекеті (4-5 жас).

Міндеті:

- Балаларды театр түрлерімен таныстыруды жалғастыру.
- Балаларды таныс шығармаларды сахналауға, театралды ойындарға белсенді қатысуға тарту.
- Сөйлеу тыныс алу, интонациялық бейнелілігі бойынша жұмыс жасау.
- Еденді қуыршақ-бейнені қуыршақ жүргізу әдістерін жетілдіру.
- Балалардың сөздік қорларын толықтыру және белсендіру.
- Көркем шығарманың мазмұның айта біліге және ертегі кейіпкерлердің мінездерін үйрете отырып, диалогты сөйлеуді дамыту жалғастыру.
- Авторлық шығармаларды жатқа білу арқылы қиял, ой, зейіндерін дамыту.
- Балаларды режиссерлік әрекетіне тарту (афиша, декорация және атрибуттар дайындау, әуен таңдау).

1. Театр түрлері:

- жұмсақ ойыншықтың үстел театры
- «Қолғап» театры
- конус театры
- жоғары қуыршақ театры
- жалпақ фигуралар театры
- қасық театры

2. Этюдтармен жұмыс:

- қимыл
- ым
- эмоция

3. Шығармамен таныстыру.

4. Сценалық қимылмен жұмыс (би үйрену)

5. Өлеңмен жұмыс (өлең жаттау)

6. Саусақ ойындары (тәрбиешінің таңдауы бойынша)

7. Рөлдермен жұмыс (диалог, монолог сөйлеу, интонациялық бейнелілігі, дикция)

8. Қуыршақтарды жүргізу әдістерімен таныстыру.

«Ритмика» бөлімі

Балалар әуен арқылы циклді қимылдарды орындауға үйренеді. Психомоторлық қабілетін дамуына арналған пластикалық жаттығуларды орындайды.

«Артикуляциялық жаттығу» бөлімі

Дауыссыз дыбыстарды анық айтуға жаттықтыруына, қысқа демді байқаусыз ішке тарту кезінде ұзын дем шығаруды жасау білуге, артикуляциялық аппараттын бұлшық еттерін босату, олардың қимылына арналған жаттығулар еңгізіледі. Қол мен сөйлемнің байланыс қимылы өнделеді. Сөйлемнің жақсы бейнелілігіне және ерін дамуына сөзтізбектер қолданады (әр-түрлі темпте, әр-түрлі интонациямен).

«Этюд» бөлімі

Этюдтармен жұмыс істеу барысында репродуктивті және импровизациялық мінезді бейне-ойын этюдтары мазмұнды негізін құрайды (мысалы, «Мен не істеймін, ойлап тап», «Менімен жаңа не болды, олап тап» және т.б.), ол жұппен, ынтымақтастық, ұжымды біріктіруіне арналған.

«Атрибуттар мен декорациялар дайындау» бөлімі.

Балалар шақыру билеттер, хабарландыру эскиздерін талқылауға қатыстырылады.

Дайындық деңгейіне талаптары

Естияр тобы:

Біліктілік:

- театрлық-ойын әрекетімен қызығушылықпен айналысу;
- бейнеліліктің тәсілдерін (интонация, ым, қимыл) қолдана таныс әдеби шығармалар бойынша қарапайым қойылымдарды сахналау;
- театр ойындарында бейне ойыншықтары мен бибибоны қолдану, әр-түрлі материалдарын дербес дайындау.

Білім:

- театрдың кейбір түрлері (қуыршақ, драмалық, музыкалық, балалардың, аңдар театры және т.б.);
- таныс театр түрлерінде қолданатын кейбір әдістер мен айлалы әрекеттер: резина, пласстмасс, жұмсақ ойыншықтары (қуыршақ), үстел, үстел-жалпақ, конус ойыншығы, фланелеграфта және магнитті тақтада, жоғарғы қуыршақтар.

Білу:

- театр, театр мәдениеті туралы;
- әртіс, қуыршақ рөлі;
- театрдағы тәртіп ережелері туралы;
- театр әліпбиі (театрдың жеке түрлерін, театр кейіпкерлерін, заттарды, декорацияларды атау)

Бекітемін _____

КМҚК № 3 «Гнездышко»

санаториялық бөбектер бақшасының

меңгерушісі Н.С.Демеуова

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің перспективтік жоспары

Білім беру саласы «Қатынас» 0,5

Бөлім: "Драма"

Топ: Ортаңғы топ

№ р/с Тақырыбы Бағдарламаның мазмұны Сағ

Қыркүйек

1 «Сәлеметсіз бе, драматизация!» Қиял және қиялдау өміріне кіруге мүмкүндік беру; театр туралы білім, ежелгі өнер туралы білімдерін кеңейту. Балаларды театрдың ғажайып өміріне тарту. 1

2 «Драматизация ойнайық» Балаларды театралдық сценарист маманымен таныстыру. Кейіпкердің мінезін оның эмоционалдық әл-қуатын жеткізуде бейнелілік тәсілдері туралы білімдерін кеңейту. Импровизациялай білуді дамыту. 1

Қазан

1 «Эмоция мектебі» Балаларды адамның эмоциялық әл-қуатымен, оны ым, қимыл, қалып арқылы анықтай білуді таныстыру. Ойын арқылы қорқыныш, қуаныш, ашулықты жеткізе білу. 1

2 «Қуыршақтың ғажайып әлемі» Қуыршақ түрлері туралы әңгіме. Қуыршақпен әрекет жасау әдісін көрсету. Театралды қуыршақтары арқылы таныс өлең айтуға үйрету, ойнаған кейіпкердің мінезін жеткізе білуге үйрету, тілдің бейнелігін дамыту. 1

Қараша

1 «Екі актер театры» Этюдтар: «Түлкі мен қоянның кездесуі», «Мысық пен түлкінің биі», «Әже немересімен» Балаларды қасық театрының қуыршағын жүргізу әдісіне үйрету 1

2 «Ертегіге саяхат» Қасық театрының ойыншықтарымен меңгере білуді үйрету, тіл және қимылды үйлестіруге үйрету. Рөлдерді жаттау. 1

Желтоқсан

1 Драматизация ойынханасы: «Көнілді тақпақтар» («тірі қол» театры қолдана отырып) Диапазон кеңейтуге арналған ойындар. Қуыршақпен қолдана білуге жаттықтыру. 1

2 Би шығармашылығы. Ертегі кейіпкерлердің еркін биі би импровизациясы. Музыкаға сүйіспеншілік пен қызығушылықтарын арттыру, баланың музыкалық қабілетін дамыту, музыкаға би қимылы арқылы эмоционалды қарым -қатынас тәрбиелеу. 1

Қаңтар

1 «Түлкіні қоян үйіне кіргізіп, кейін көз жасын төкті» «Қоянның үйшігі» атты орыс халық ертегісін әңгімелеп беру.

Пантомимикалық этюдтар. 1

2 Сәбилер топтарына «Қоянның үйшігі» атты ертегіні көрсету Театралды-ойын әрекетіне тұрақты қызығушылын, басқа балалар алдында қойылым көрсету ынтасын тәрбиелеу. 1

Ақпан

1 Жандандырулар «Не қалай қозғалады?» Қимыл арқылы жануарды, оның мінезін көрсету, білу, атауға үйрету. Қарапайым сюжетті ойдан шығарып және оны орындау (кездесу, танысу, ойын, алауыздық, татуласу, достық) біліктіліктерін бекіту. Қиялын

дамыту. 1

2 Ақылсыз тышқан туралы ертегіні сахналауды дайындау (би-би-бо қуыршақ театры) Қуыршақты жүргізуді, қимылды сөзбен үйлестіруге үйрету. Рөлдерді жаттау. 1

Наурыз

1 Ритмопластика. Қимыл қабілетін дамытуға арналған «Аққала», «Мыстан Кемпір» атты ойындар Балаларды өзінен-өзі дабылға көңіл аударуға үйрету. Бос импровизация-ларда мінез және көңілді жеткізе білуді дамыту.

1

2 Қойылым – импровизация «Аққу-қаздар» Балаларды драматизацияға тарту; шығарманың мазмұның еркін мазмұндау білуге себеб болу; серіктестің әрекеттестігіне үйрету. 1

Сәуір

1 «Кішкентай саңырау құлақ астына барлығының тығылғысы келеді» В.Сутеева «Саңырау құлақтың астында» Ойын-конкурс «Саңырау құлақтың астына тығыл» 1

2 Атрибуттар мен декорациялар жасау Балаларда театралдық қойылымдарда белсенді қатысуға, атрибуттар, костюм, декорациялар жасауға ынтасын қолдау. 1

Мамыр

1

«Жаңбыр жауады, саңырауқұлақ өседі»

«Саңырау құлақтың астында» атты ертегіні сахналау Ойын-имитация «Саңырау құлақтың астына не сұранды?». Бейнеілі қимыл, ым, бейнелілі оқу, ойын-құмыдарын орындауға үйрету. 1

2 «Керемет дәу-саңырауқұлақтың астында барлығына орын жетеді» В.Сутеева «Саңырау құлақтың астында» ертегісін сахналау. Кейіпкерлердің биі.

1

Барлығы 18с.

Ересек тобының театралды –ойын әрекеті (5-6 жас).

Міндеті:

- Балалардың театралдық әрекетін түрлендіру; декорация, костюм элементтерін, би-ба-бо, бейне-қуыршақтарын қолдана балалардың эмоциялы-жағымды қабылдауын ынталандыру.
- Өзін-өзі театралды кейіпкер болып сезіну (рөлге кіру) және интонация, қимыл, ым, қозғалысты жеткізуге сәйкес бейнелі тәсілді тауып алуға ынталандыру.
- Әдеби кейіпкерлердің қылықтарын талдауға, өзінің және басқа балалардың қылықтарын салыстыруға үйрету.

«Ритмика» бөлімі

Әуенмен грациялы, әдемі орындалатын таныс жаттығулары жетілдіреді. Ритм қимылы музыкалық шығармамен байланысы. Балалар би жаттығулары арқылы өздерінің сезімдерін, қорқыныштарын көрсетуге үйренеді, келіспеушілікті жағдай және татуласу

кездерін көрсетеді.

«Артикуляциялық жаттығу» бөлімі

Дауыссыз дыбыстарды анық айтуға жаттықтыруына, қысқа демді байқаусыз ішке тарту кезінде ұзын дем шығаруды жасау білуге, артикуляциялық аппараттын бұлшық еттерін босату, олардың қимылына арналған жаттығулар еңгізіледі.

«Этюды» бөлімі

Балалар дербес ертегі, мысал ойластырған этюдтар қолданады, олар келіспеушілікті жағдайларды шешуге, рөлдік қарым-қатынасты тағайындау көмектеседі.

«Атрибуттар мен декорациялар дайындау» бөлімі.

Балаларды би-ба-бо театры, саусақ театрына арналған атрибуттарды жасауға тарту, коллаж техникасымен хабарландырулар құарстырылады.

Дайындық деңгейінің талаптары

Ересек тобы

Білігі:

- Таныс ертегілер, тақпақ, өлеңдер бойынша таныс театр түрлерінің қуыршақтарын, костюм элементтерін, декорацияларды қолдана арқылы қойылымдарды ойнау;
- Кейіпкерлердің эмоционалды әл-қуатын түсіну және сезіну, басқа кейіпкерлермен рөлдік қарым-қатынаста болу;
- Құрбылары, ата-аналар, сәбилер тобынын балалары және басқа аудитория алдынан шығу

Білім:

- театрдің кейбір түрлерін (қуыршақ, драмалық, музыкалық, балалардың, аңдар театры және т.б.);
- таныс театр түрлерінде қолданатын кейбір әдістер мен манипуляциялары: жоғарғы қуыршақтар, сасақ, би-ба-бо.

Білу:

- театр, театр мәдениеті туралы;
- театр тарихы;
- театр құрылымы (көрермен залы, фойе, гардероб);
- театр мамандықтары (актер, грим жасаушы, костюмшы, режисер, дыбыс режисеры, сәндеуші, жарықтаушы, дыбыстаушы)

Бекітемін _____

КМҚК № 3 «Гнездышко»

санаториялық бөбектер бақшасының

меңгерушісі Н.С.Демеуова

Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінің перспективтік жоспары

Білім беру саласы «Қатынас» 0,5

Бөлім: "Драма"

Топ: Ересек топ

№ р\с Тақырыбы Бағдарламаның мазмұны Сағ

Қыркүйек

1 «Сәлеметсің бе, драматизация!» Қиял және қиялдау өміріне кіруге мүмкүндік беру; драматизация туралы білім, ежелгі өнер туралы білімдерін кеңейту. Балаларды театрдың ғажайып өміріне тарту. 1

2 «Драматизация айна құпиясына саяхат» — әңгіме — диалог

Терминдармен таныстыру: актер, грим жасаушы, костюмшы, режисер, дыбыс режисеры, сәндеуші, жарықтаушы, дыбыстаушы. «Барлығы драматизация туралы» атты альбом жасау 1

Қазан

1 «Қуыршақтың ғажайып әлемі» Қуыршақ түрлері туралы әңгіме. Әр-түрлі қуыршақпен әрекет жасау әдісін көрсету. 1

2 «Үстелдегі ертегілер» Үстел драматизациясының ерекшелігі туралы әңгіме. Үстел драматизациясының қуыршақта-рымен қимыл жасау әдісі 1

Қараша

1 «Ширмамен танысу» Ширма, оның құрылымы және мақсаты туралы әңгіме. Ширманың құрылымын көрсету. 1

2 «Қуыршақтар сахнада» Үстел ширмасының мүмкіндігі туралы және қуыршақпен әрекет әдістері туралы әңгіме. Ширманы қолдану арқылы қуыршақпен әрекет әдісін көрсету. 1

Желтоқсан

1 «Секіргіштер, ол нелер?» Секіргіш-қуыршақтар туралы әңгіме. Секіргішпен әрекет жасау әдісін көрсету. 1

2 «Көнілді секіргіштер» Секіргіш-қуыршақтың мүмкіндігі туралы әңгіме. Әрекет жасау әдісін көрсету. 1

Қаңтар

1 «Қуыршақты жүруге үйретеміз» Секіргіш-қуыршақ туралы білімдерін бекіту. Әрекет жасау әдістері туралы білімдерін бекіту.

1

2 «Көнілді жануарлар» Ертегі қойылымның мазмұны бойынша әңгіме. Тілдің эмоционалдық жағынан жұмыс.ертегі бейнелерді өндеу. 1

Ақпан

1 «Бұл ғажайып сурет драматизациясы» Сурет театрдың ерекшелігі туралы әңгіме. Сурет-қуыршақтармен әрекет жасау әдісін көрсету. 1

2 «Қуыршақтар сөйлей алады»

Дыбыстық ойын бейнесін жасау әдістері туралы әңгіме. Дикция, эмоция, дауыстын күш және жоғарлауын дамытуға арналған жаттығулар. 1

Наурыз

1 «Ертегі кейіпкерлері» Ойын бейнелері туралы әңгіме. Ойын бейнелерін жасау жаттығулары. 1

2 «Саусақтарымыз ойнайды» «Әжем келді» атты тақпақты оқу. Рөлдерді және орындауды жаттықтыру. 1

Сәуір

1 «Тірі саусақтар» Саусақ –әртістер туралы әңгіме. Саусақтарға сурет салу, әрекет әдістерін жаттығулары. 1

2 «Планшеттегі қуыршақтар» Жеке дара ширма-планшет моделі туралы әңгіме. Әрекет жасау әдісін көрсету. 1

Мамыр

1 «Ертегі ойнаймыз» «Біздің орманда» ертегісін оқу, мазмұны бойынша әңгіме. Әрекет жасау әдістері және тілдің эмоциясы. 1

2 «Біздің драматизациямызға келіңіз!» Ертегі мазмұның бекіту. Әрекет әдістері туралы білімді бекіту. 1

Барлығы 18 с.

4 қосымша

Ересек тобына арналған болашақ жоспар (5-6 жас)

№ п/п Тақырыбы Теория Тәжірибе Дамыту орта Қорытынды

Қыркүйек

1 «Сәлеметсің бе, драматизация!» Қиял және қиялдау өміріне кіруге мүмкіндік беру; драматизация туралы білім, ежелгі өнер туралы білімдерін кеңейту. Балаларды театрдың ғажайып өміріне тарту. Альбомдар, слайдтар. Иллюстрация-лық материалды көру

2 «Драматизация айна құпиясына саяхат» — әңгіме — диалог

Терминдармен таныстыру: актер, грим жасаушы, костюмшы, режисер, дыбыс режисеры, сәндеуші, жарықтаушы, дыбыстаушы. «Барлығы драматизация туралы» атты альбом жасау Фломастер суреттер «Барлығы драматизация туралы» атты альбом

Қазан

1 «Қуыршақтың ғажайып әлемі» Қуыршақ түрлері туралы әңгіме. Әр-түрлі қуыршақпен әрекет жасау әдісін көрсету. Әр-түрлі қуыршақпен әрекет жасау әдісін көрсету. «Үйде не тұрады?» қуыршақ қойылымын көрсету

2 «Үстелдегі ертегілер» Үстел драматизациясының ерекшелігі туралы әңгіме. Үстел драматизациясының қуыршақта-рымен қимыл жасау әдісі Үстел драматизациясының қуыршақта-ры Қуыршақ үстел драматизациясының қойылымы

«Бауырсақ»

Қараша

1 «Ширмамен танысу» Ширма, оның құрылы және мақсаты туралы әңгіме. Ширманың құрылымын көрсету. Бірнеше жоспарымен үстел ширмасы Ойын-жаттығу «Көрсетілім басталады»

2 «Қуыршақ-тар сахнада» Үстел ширмасының мүмкіндігі туралы және қуыршақпен әрекет әдістері тура-лы әңгіме. Ширманы қолдану арқылы қуыршақпен әрекет әдісін

көрсету. Үстел драматизациясының қуыршақтары Ойын импро-визация «Қуыршақтар сахнаға шығады»

Желтоқсан

1 «Секіргіштер, ол нелер?» Секіргіш-қуыршақтар туралы әңгіме Секіргішпен әрекет жасау әдісін көрсету. Секіргіш-қуыршақ Қойылым

«Көнілді қоян»

2 «Көнілді секіргіштер» Секіргіш-қуыршақтың мүмкіндігі туралы әңгіме Әрекет жасау әдісін көрсету. Секіргіш-қуыршақ Жаттығу «Секірші менің қуыршағым»

Қаңтар

1 «Қуыршақты жүруге үйретеміз» Секіргіш-қуыршақ туралы білімдерін бекіту. Әрекет жасау әдістері туралы білімдерін бекіту. Секіргіш-қуыршақ Этюдтар «Жүреміз, жүгіреміз», «Бірге жүреміз»

2 «Көнілді жануарлар» Ертегі қойылымның мазмұны бойынша әңгіме. Тілдің эмоционалдық жағынан жұмыс ертегі бейнелерді өндеу. Ертегі бейнелерді өндеу Секіргіш-қуыршақ Жүппен қойылымда ойнау

(«Бауырсақ» ертегісі)

Ақпан

1 «Бұл ғажайып сурет драматизациясы!» Сурет драматизациясының ерекшелігі туралы әңгіме Сурет-қуыршақтармен әрекет жасау әдісін көрсету Сурет драматизациясы «Тауық Ряба» атты ертегісі

2 «Қуыршақтар сөйлей алады» Дыбыстық ойын бейнесін жасау әдістері туралы әңгіме Дикция, эмоция, дауыстын күш және жоғарлауын дамытуға арналған жаттығулар. Сурет драматизациясы Этюд «Өз кейіпкерін тірілтір»

Наурыз

1 «Ертегі кейіпкерлері» Ойын бейнелері туралы әңгіме Ойын бейнелерін жасау жаттығулары. Сурет драматизациясы Практикалық жаттығулар мен тапсырма-лар

2 «Саусақтары-мыз ойнайды» «Әжем келді» атты тақпақты оқу Рөлдерді және орындауды жаттықтыру. Фломастерлер «Әжем келді» тақпақты жаттау

Сәуір

1 «Тірі саусақтар» Саусақ -әртістер туралы әңгіме. Саусақтарға сурет салу, әрекет әдістерін жаттығулары. Саусақ драматизациясы, планшеттер Ойын-жаттығулары «Саусақтар билейді және сөйлейді»

2 «Планшеттегі қуыршақтар» Жеке дара ширма-планшет моделі туралы әңгіме Әрекет жасау әдісін көрсету. Саусақ драматизациясы, планшеттер Этюд «Әртіс-тер сахнаға шығады»

Мамыр

1 «Ертегі ойнаймыз» «Біздің орман-да» ертегісін оқу, мазмұны бойынша әңгіме. Әрекет жасау әдістері және тілдің эмоциясы Саусақ драматизация қуыршақтары Жеке диалог жаттау бойынша этюдтар

2 «Біздің драматизациямызға келіңіз!» Ертегі мазмұның бекіту Әрекет әдістері туралы

білімді бекіту. Саусақ драматизация қуыршақтары Ертегі көрсету «Біздің орма-ңымызда»

1 Қосымша

Театралдық әрекеттің түрлері

Драмалаулар атқарушының әрекеттерінде негізделеді, ол қуыршақтарды пайдалана алады. Зерттеуші Л.В. Артемов мектепке дейінгі балалардың драмалау- ойындардың бірнеше түрін бөледі.

Саусақтармен драмалау- ойындары. Бала атрибуттарды саусақтарына киеді. Ол саусағындағы бейне кейіпкердің орнына «ойнайды». Сюжеттің барысында ол мәтінді айтап, бір немесе бірнеше саусақпен әрекет етеді. Жайма-қалқаның артында бола немесе еркін бөлмеде жүріп, әрекеттерді бейнелеуге болады.

Би-ба-бо қуыршақтарымен драмалау- ойындары. Осы ойындарда бибабо қуыршағын қолының саусақтарына киеді. Олар әншейін жайма-қалқада әрекет етеді, оның артында жүргізуші тұрады. Мынадай қуыршақтарды ескі ойыншықтарды пайдалана өздігінен-өзі жасау болады.

Импровизация — алдын ала дайындықсыз сюжетті ойнау. Дәстүрлі педагогикада ойындар-драмалаулар шығармашылыққа апарып сюжетті -рөлдік ойынның құрылымына еңгізеді. Режиссер ойында бала сахналық кейіпкер болып табылмайды, ойыншық кейіпкер үшін әрекет етеді, сол ара рөл сценарист және режиссердің болады, ойыншық немесе оның орынбасарларының басқарады. Осы дербестікті арқаудың ойлап тап-айрықша маңызды ойынның және қиялдың одан әрі құралымының есептейді

(Е.Е. Кравцова). Кейіпкерлерді дыбыстау және сюжетті түсіндіре, бала вербалды бейнеліліктің әр-түрлі әдістерін пайдаланады. Сөйлемшенің басым әдістері осы ойындарда — дауыс ырғағым және ым; пантомима шектеулі, неғұрлым ол жылжымайтын ойыншықпен әрекет етеді. Осы ойынның маңызды өзгешелігі нақтылықтың бір нысанынан сыртқа атқаратын қызметімнің тасымалында құралады. Ұқсас режиссер жұмыспен ана, не бала мизансценаларды ойлап табады, немесе аяны жайғайды, өзі рөлдерді орындайды немесе ойынды мәтінмен қостайды. Осы ойындарда бала-«режиссер» ұсталықты көріп бөліктердің бүтіндікті иемденетін, В.В Давыдовтың тұжырымдамасының, — мектепке дейінгі баланың қиялдың негізгі құндылығы.

Режиссер ойындар топты бола алады: әр бала ойынды ортақ сюжетті жүргізеді немесе импровизациялық концерттің, қойылымның режиссері болып қатысады. Бұл ретте ниеттің және сюжетті әрекеттің қарым-қатынас тәжірибесі жинақталады. Айталық, Л.В. Артемова режиссер ойынның топтастыруын сәйкес мен театрдың (үстел, жалпақ, бибабо, саусақ, марионеткалардың, көлеңкелі, фланелеграфта және т.б.) түрлілігінің ұсынады.

Ойыншықтың үстел театры. Жүруде кедергілерді болмайтын және үстелде төзімді тұратын ойыншықтар және жасаушы поделкалар пайдаланады.

Суреттің үстел театры. Кейіпкер және декорациялар — суреттер. Оның әрекеттері шектеулі. Кейіпкердің көңіл-күйі ойнаушының дауыс ырғағы жеткізеді. Кейіпкерлер

әрекеттің барысында пайда болады, бұл ғажайып элементін жасайды, балаларда қызығушылық артады.

Стенд-кітап. Серпінділікті, уақиғаның тізбектілігін бір-бірін ауыстыратын суреттер арқылы бейнелейді. Стендтің-кітаптың парақтарын аудара, жетекші түрлі сюжет, уақиғаны, кездесулерді кқрсетеді.

Фланелеграф. Сурет немесе кейіпкерлер экранға қойылады. Экран және суреттің айналымды жағы фланельмен қапталған.

Удерживает их фланель, которой затянуты экран и обратная сторона картинки. Фланельдің орынына суреттерге мақпал немесе зімпаралы қағаздың түйірлерін жабыстыруға болады. Суреттерді ескі кітаптан, журналдардаң балалар іздейды немесе өздігінен-өзі жасайды.

Көленке театр. Оған селдір қағаздан жасалған экран керек, қара жалпақ кейіпкер және кейіпкерлер көлеңкелерді экранға серпійтін нұрдың ашық түсуі болу керек. Суретті алу қолдың саусақтары көмегімен алуға болады. Көрсетілім лайықты үндесуімен қоса беріледі. Ойын-драмалау сюжетті-рөлдік ойынның құрылымында қарастырыларды (режиссерлікпен қатар).

Алайда режиссер ойыны, ойдағыдағы жағдай сияқты, мынадай құрамның ішіне ала, рөлдің таратушылқының ара ойыншықтардың арасында, шынайы әлеуметтік қатынастың модельдеуі ара ойынның пішінінде, онтогенетикалық ойынның сюжеттң-рөлдік көрінісі болып табылады- себебі ол ұйым үшін сюжетті-рөлдік ойын (СЛ. Қозлованың, Е.Е. Кравцовтың) жоғары деңгей қажетті емес.

2 Қосымша

Қуыршақ жүргізудің негізгі ережелері.

1. Қуыршақ жайма-қалқаға тағайынды деңгейде ұстау тиіс. Жайма-қалқаның аймағына қабаттастырыла, қуыршақ асқақтауға өзінің бойының $\frac{3}{4}$ аспау керек. Егерде ол екінші планда болса, онда онымен қолды жоғарылату тиіс.

2. Қуыршақ жүрген кезде, оның қолдары дененің жанында болу керек, екі жаққа жайылған емес.

3. Қуыршақты тура ұстау тиіс. Оның еңкейгені қолдың білезік қисықтығымен жүзеге асады.

4. Қуыршақты отырғызу үшін, алғашта еңкейту керек, қолды білезікте бүгіп, ал кейін қуыршақ отыратын жерде білезікке тірек іздеу қажет.

5. Егерде қуыршаққа тұру қажет болса, ол алғашта алға еңкеіп, ал кейін бой түзетіп және мезгілдес түзетулі жағдайына көтеріңкіреді.

6. Егерде отыратын қуыршақтың аяқтары болмаса, ойдағыдағы тізеден бос қолын қойып, қолды қуыршақтың киімімен жауып қою.

7. Қуыршақтың қозғалысы және сөзі көрермендерге үнделген болу керек.

8. Әңгіме барысында қуыршақ ең маңызды сөздерді бас және қолдың қозғалыстарымен көрсету керек.

9. Қуыршақтың қозғалыстары айтылған мәтінмен ырғақты түйісу керек.

10. Бір қуыршақ сөйлеп тұрғанда, қалғаны жылжымай тұрады, әйтпесе кімнің сөзі екені түсініксіз.

11. Әр қуыршақтың өзінің мінезі болу тиіс.

Қуыршақ қойылымында қуыршақтың әр-түрлерін тіркестіру болады: бибабо (білезікке тағылады, сілтеуіш саусағы қуыршақтың басын, ал үлкен және орта — қолды қолдайды); ағаштың өзегінде қуыршақтар, немесе гапите (әлде қалай — әдеттегі құстар: сауысқан, торғай; немесе ұшатын құрт-құмырсқалар: инелік, шыбын, ара және т.б.).

3 Қосымша

Театралдық әрекеттің дамыту дағдыларының диагностикасы

Театралдық әрекеттің

дағдылары Жоғары

деңгей

(3 балл) Орта

деңгей

(2 балл) Төмен

деңгей

(1 балл)

Театралдық

мәдениетін негіздері Театрлық өнерге және әрекетке тө-зімді қызығушы-лық айқындайды.

Театрдың тәртіп ережелерін біледі. Театрлық әрекет-ті қызықтайды. Театрдың тәртіп ережелерін біледі. Театрлық әрекет-тіне қызықпайды. Театрдың тәртіп ережелерін біледі.

Театр екі түрін атайды, оның айырмашылығын біледі, театрлық кәсіптерді. Театрлық әреке-тінде өз білімде-рін қолданады.

Театр түрлерін атауға қиынсына-ды.

Тілдің мәдениеті

Әдеби туынды-ның басты идея-сын түсінеді, өзінің айтуы түсіндіреді Әдеби туынды-ның басты идея-сын түсінеді, Туындының маз-мұнын түсінеді

Басты және қосал-қы кейіпкерлердің толық ауызша мі-незде-мелерін бе-реді Басты және қосал-қы кейіпкерлердің ауызша мінезде-мелерін береді Басты және қосал-қы кейіпкерлерді атайды

Шығармашылық сюжеттің бірлік-терін бас негіз әдеби туындының интерпретиция-лайды Қасқайтады және сюжеттің бірлік-терінің мінездеу біледі Сюжеттің бірлік-терін бөлуге қымтырылады

Туынды әр-түрлі беттерден маз-мұндау біледі, сөздің бейнелілі-гінің тілдік және интонациямен-образды әдістерін пайдаланады Мазмұндау кезін-де тілдік бейнелі-ліктің

(эпитет, са-лыстыру, бейне сөйлемшелер) әдістерін пайдаланады Туындыны педагогтың көмегімен мазмұндайды

Эмоциялы-бейненің дамуы Шығармашылығымен түрлі эмоция-лы күй және кейіпкердің мінезінің, бейнеліліктің түр-лі әдістерін қойы-лым және білім-нің жасағанында қолданады

Түрлі эмоциялы күйлері туралы білімдермен иеле-неді және оларды ымды, بازیна-лықты, қалыпты, қозғалысты көрсе-те біле пайдалана.

Бейнелілікте кө-мек сұрайды Эмоциялы күйді және оның мінез-демелерін айы-рады, бірақ олар-ды ымның, ба-зыналықтың, қоз-ғалыстың әдістері арқылы көрсетуге қымтырылады.

Қуыршақты жүргізу дағдылары Жұмыста қойы-лыммен кезінде түрлі жүйенің қуыршақтарымен импровизациялай-ды Қуыршақты жүр-гізу дағдыларын қойылыммен жұ-мыс кезінде пай-даланады Қарапайым қуыр-шақты жүргізу дағдыларымен иеленеді Ұжымдық шығармашылық қызметтің негіздері Бастамада, серік-тестермен әрекет келісімде, қойы-лымның барлық кезеңдерінде шы-ғармашылық бел-сенділік білдіреді Бастама, ұжым-дық шығармашы-лық қызметті жос-парлау кезінде құрбыларымен келісімді көрсете-ді

Театралдық әрекеттің дамыту дағдыларының диагностикасының хаттамасы

№ Баланың аты-тегі Театралдық әрекеттің дағдылары бал-дың барлығы

Театрал-дық

мәдениетін негіздері

Тілдің мәдениеті Эмоциялы-бейненің дамуы Қуыршақты жүргізу дағдылары Ұжымдық шығармашылық қызметтің негіздері

Театралдық әрекет дағдысының деңгейлік мінездемесі

Жоғары деңгей (19-21 балл) — театрлық өнерге және әрекетке төзімді қызығушылық айқындайды. Әдеби туындының (пьесалар) негізгі идеясын түсінеді. Оның мазмұның шығармашылықпен түсіндіреді. Кейіпкерлерге күйзелісті болып, эмоциялы күйлерді жеткізе алады, өздігінен-өзі образға кіру бейнелеуші әдістерді табады. Көркем сөздің интонациямен-образды және тілдік бейнелілігімен иеленеді және көркем-шығармашылықтың қызметтің түрлі көріністерін қолданады. Түрлі жүйенің қуыршақтарымен келісімді көрсетеді. Музыкалық мінездемелерді кейіпкерлерге еркін сайлайды, еркін ән айтады, билейді. Белсенді ұйымдастырушы және ұжымдық шығармашылық қызметтің жетекшісі. Шығармашылықты және белсенділікті жұмыстың барлық кезеңдерінде айқындайды.

Орта деңгей (14-18 балл) — театрлық өнер және театрлық қызметіне эмоциялы қызығушылықты айқындайды. Театр түрлері, театрлық кәсіптер туралы білімдерін

меңгереді. Мазмұнды және әдеби туындының басты ойын түсінеді. Салыстыру және образды сөйлемшелерді пайдалана, пьесаның кейіпкерлерінің, эпитетті қолдана ауызша мінездемелерді береді. Кейіпкерлердің эмоциялы күйлері туралы білімдермен иеленеді, тәрбиешінің көмегімен пьесамен жұмыс істеу барысында көрсете алады. Кейіпкердің бейнесін эскиз немесе тәрбиешінің ауызша мінездемеге-нұсқауы арқылы жасайды. Қуыршақ жүргізу дағдыларының иеленеді, еркін шығармашылық қызметте қолдану біледі. Педагогтың көмегімен музыкалық мінездемелерді кейіпкер және сюжетін бірліктеріне таңлайды. Белсенділікті, әрекеттің келісімдісін серіктестермен айқындайды. Шығармашылық қызметтің түрлі көріністерінде белсенді қатысады.

Төмен деңгей (13 және одан төмен) – эмоциясы аз, театрлық өнерге тамашалаушы ғана сияқты әуестенеді. Театрдың түрлерін анықтауда қымтырылады. Театр ережелерін біледі. Туындының мазмұнын түсінеді.

5 Қосымша

Бейнелілікті қозғалыстар

(М.И.Чистякова)

Адамның эволюциясінің нәтиже соң тағайынды түйсікпен және сезімдермен мінездің моторлы «сөйлемшелері»(реакциялар) орнады. Моторлы компонент әр-түрлі эмоциялы реакцияда, әр-түрлі эмоциялы күйде міндетті. Эмоциялы күйдің сыртқы айқындау өзгешеліктерін — беттің бұлшықетінің бейнелеуші қозғалыстарына, пантомимика бойынша- бейнелеуші қозғалыстарға аяқ-қолы, вокалдың ым бойынша — сөздің бейнелеуші ұрғашылықтарына анықтауға болады. Бейнелеуші қозғалыстарға кең түсінушілікте физиологиялық реакциялар — тамырлар, тыныстар, секреторлық — атқосшы эмоциялар жатады. Эмоцияның сыртқы сөйлемшесінің байымы жауаптың эмоциялы тартуын және реакцияларды бас адамдардың қозғайды және көрікті рөлді адамның жанасушылықта ойнайды. Бейнелеуші қозғалыстармен иеленушілік барлық түс және рәуіштердің сөйлемше беттің, базиналықтың және сырттың адамының денесінің қозғалысының жіңішке түсінушілікті болжайды.

Мимика

Ым бізге сөздермен туралы ана немесе өзге сезім және адамның көңіл-күйлерінің айтады. Адам күлсе, ендеше, шаттанады; жылжытқан қас және маңдайдағы тік бүрмелер туралы наразылықта, ашуда айғақтайды. Адамның назары көп туралы айтып береді. Ол мүмкін түзу, ашық, солғындат, сенгіш, жұмсақ, түнеріңкі, сұрақты, шошымал, солғын, тоңазы, адасқан болады. Беттің ортақ келбеті мүмкін маңызды, қамықтырғыш, жабыраңқы, жиренгіш, тоқмейл, селқос болады. Көп ұйғарым сайлау болады және күлкіге және зарға. Ым тірі болады, солғын, сорлы, бай, маловыразительной, шиеленісті, байсалды. Анда-санда амимия қаралады. Адамның туу- уақытына барлық бұлшықеттер, үшін эмоцияның сөйлемшесі үшін қажетті, беттер уже біраз белгілі нысанға келіп, бірақ олар ересектің беттің бұлшықет бірнеше функциялық мүмкіндігіне қарай ажыратылады. Мынадай эмоциялы спецификалық қорқыныш, мүдде, мұң, таңғалу сияқты сезімдерді

нәрестелерде байқауға болады. Беттің сөйлемшесі маңызды рөлді жанасушылықта ойнайды. К. Изард (1980) белгіледі „бас бетте қамтылатын эмоциялар тәуір, еш сөзге қарамай естіледі» сол себептен үшін өзара тізгіндеулінің құралымы үшін ара ананың және баланың арасында, үшін оның құндылықты дамуы үшін қажет.

Қозғалыстар

Қозғалыстар шартты, нұсқау, астын сызу, ырғақты, көрсеу және эмоциялыға бөлінеді. Қозғалыс мүмкін тірі, солғын, сорлы, бай, табиғи, байсалды, серпіндімен, жуас, қайратты, базиналық және болмау. 4 — 6-жастағы тобының балаларымен күрделі емес зерттеу жасаймыз. Біз көреміз, тіпті жас балалар қозғалыс біледі және онымен қолдана біледі. Оларға «биік» деген сөздерді атады, «жас», «анда», «мен» және т.б. нұсқауларды көрсетуге ұсыныстарға қарамастан, олар осы тапсырманы жеңілтек орындады.

Пантомимика

П. П. Лачинов 1909 г. жазды, бейнелеуші қозғалыстар анда-санда қозғалыстардан тұрады, жиі ымнан, қалыптардан ғой ылғи. «Жиыр-» деген барлық жағымсыз эмоциялар адамның тұрпатының, ал барлық салмақты — «өрісте» деген оны. «Гүлденді, сияқты гүлді», — туралы бақытты адамды айтады.

Сымбат және қалыпта адамның ажарының жаралғанында үлкен мағынасы бар. Сымбат бастың және дененің жағдайынан қыртысталады. Бас мүмкін тік тұру қажет, жанына еңкейіп, иыққа кіріп, артқа еңкейіп. Қалып адамның бірізді, алуан, таптаурынмен, табиғи, жасанды, кербез, соғып шығар- болады; қалыптың өзгерісі мүмкін постепенной, аспа- жалап, серпіндімен, байсалды болады.

5 — 6-жастағы балалар кесімді қалыпты өзінен-өзі қабылдау біледі ме? Оны білу үшін, балаға, басқа балалар болмағанда, егер оған суық болса немесе егер оның іш ауырса, ол қандай қалыпта болған еді, көрсетуге сұраймыз. Дұрыс қалыпты дамуда бала иығын алдына қарай иіндеріп жылжытады, жұмылады, иіледі, ал кіші кеудені түзу ұстап сақтайды, өйтені тапсырманы орындамайды. Жүйелі жаттығулар арқылы пантомимиканы жақсартуға болады. Бейнелеуші моториканың бұзушылықтары үңілген көңілді иемденеді сондықтан, епсіздікті білдіру дұрыс иемденіп өзінің сезімі, шырмалушылық, оңтайсыздық немесе ым-қимыл сөз баланың жастастармен және үлкендермен қарым-қатынасын қиындатады. Айрықша осы уақиғада невроз, бастың миының органикалық ауруға шалдығуларымен және сырттың жасушы-психикалық ауруға шалдығуларымен балалар күйзеледі. Сорлы экспрессиялы балалар, мүмкін, өздері толықтай сезбейді, оларға сөзсіз бейнемен сырттармен, дұрыс емес және оның қатынасын өзіне бағалайды.

6 Қосымша

Этюдтар және ойындар.

Зейінді дамытуға арналған ойындар

1. Не естіледі? (5 - 6 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Тез арада топтау білуді дамыту.

Жетекші балаларға есіктің артында не болғаның тыңдап, есте сақтауға ұсынады. Одан кейін олар не естіді, әңгімелеуге сұрайды,.

2. Зейінді бол! (4 – 5 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Зейінді ылғаландыру, дыбысты дабылға тез және дұрыс аңғара білуді үйрету.

Балалар «Марш» С.Прокофьеваның әуенімен жүреді. Тәрбиешінің «Қояндар» секіреді, «аттар» — «тұяқпен» деген сөзіне, «шаян» — артқа жүру, «құстар» — қолды жан-жаққа жайып жүгіру, «тырна» — бір аяқта тұру.

3. Дыбыстарды тыңда! (6 – 7 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Белсенді зейінді дамыту.

Жетекші балалармен келіседі, ол фортепьяноның төменгі регистра батырмасын басады, олар «жылау талдың» қалыбына тұру керек, егерде жоғары — «теректің» қалыбына. Одан кейін ойынды бастайды – балалар шеңбер бойымен жүреді. Төменгі дыбыс естіледі – балалар «жылау талдың» қалыбына тұрады (аяқтар иық енімен, қол аздап жан-жаққа шыңтақты және ауада, бас сол иығына еңкейп). Жоғары регистра батырмасының дыбысына — «теректің» қалыбына тұрады (өкше бірге, ұшы жан-жаққа, аяқ түзу, қол жоғары көтеріліп, бас артқа қарай еңкейіп саусақтың үшіне қарап тұру).

4. Шапалақты тыңда! (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Белсенді зейінді дамыту.

Балалар шеңбер бойымен жүреді. Жүргізуші алақанға 1 рет соққанда, балалар тырна қалпында тұру керек (бір аяқта, екі қолы жан-жақта). Егерде жүргізуші алақанға екі рет соқса, ойыншылар бақа қалпын келтіреді (отырады, өкше бірге, ұшы мен тізе жан-жаққа, қол еденде аяқ арасында). Үш рет алақанға соғу, ойыншылар шеңбер бойымен жүреді.

5. Балдырғандарға арналған канон (4 – 5 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Белсенді зейінді дамыту.

Балалар шеңбер бойымен тұрады. «Үйрегім» атты хороводтық әнмен, балалар келесі қимылдар орындайды: біреуі отырып тұрады, екінші алақанға соғады, үшінші отырып тұрады ары қарай жалғасады.

6. Зевака (6 – 7 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Белсенді зейінді дамыту.

Балалар қол ұстасып, шеңбер бойымен жүреді, жүргізушінің дабылымен тоқтап алақанға 4 рет соғады, айналады, жүріс жалғастырады. Бағыт дабыл арқылы ауысады, тапсырманы дұрыс орындамаған бала ойыннан шығады. Музыка: Э. Жак-Далькроз. «Марш».

7. Төрт сұралып (6 – 7 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Қимыл және есту координациялық анализатормен байланысты зейінді дамыту.

Ойыншылар шеңбер бойымен отырады. Жүргізуші олармен келіседі, егерде ол «жер» сөзін айтса, барлығы қолын төмен түсіреді, «су» сөзіне – қолды алдына қарай созады, «ауа» қолды жоғары көтеру, «от» сөзіне – қолды білезік және шынтақ жерінде

айналдыру. Қателескен жеңілген деп саңалады.

Ой дамытуға арналған ойындар

8. Менің артымнан қайтала (6 – 7 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Моторлы-есту ой қабілетін дамыту

Балалар жүргізушінің үстелі жанында тұрады. Жүргізуші бір балаға қарындашпен соққаның алақанмен соғып беруді сұрайды. Қалған балалар мұқият тыңдап орындағаның қимылмен бағалайды: жоғары бас бармақты көтереді, дұрыс жауап, егерде қате болса төмен түсіреді.

Ритмикалық фразалар қысқа және құрылымына қарай түсінікті болу тиісті.

9. Қимылды есінде сақта (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Моторлы-есту ой қабілетін дамыту.

Балалар жүргізушінің қолмен және аяқпен жасаған қозғалыстарды қайталайды. Жаттығуларын реті есте сақтағаннан кейін, кері ретінде қайталайды.

10. Запомни свое место (4 – 5 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Моторлы-есту ой қабілетін дамыту.

Балалар шеңбер бойымен немесе залдың бұрыштарында тұрады, әр бала өз орнын есте сақтау керек. «Галоп» атты И. Дунаевскийдің әуенімен барлығы жүгіреді, әуен тоқтағасын барлығы орнына келу керек.

11. Өз қалпында есте сақта (4 – 5 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Моторлы-есту ой қабілетін дамыту .

Балалар шеңбер бойымен немесе залдың бұрыштарында тұрады, әр бала бір қалыпқа тұрып, оны есте сақтау керек. Музыка С. Бодренков. «Жаңылма ойыны».

12. Керемет қалып! (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Байқаушылықты дамыту.

Ойыншылар әр-тірлі қалыпқа тұрады. Жүргізуші оларға қарап есте сақтап, барлық балалар өз орындарына келгесен, орындау керек.

13. Ретін есте сақта! (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Байқаушылықты дамыту.

4 — 5 ойыншылар бір-бірінің артына еркін тұрады. Жүргізуші ретін қарап, теріс айналады және қай бала кімнің артында тұрғаның айтып беру керек. Одан кейін жүргізуші ауысады.

14. Кім не істеді? (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Байқаушылықты дамыту.

Төрт ойыншы бір қатарда тұрады. Д. Кабалевский «Көнілді ертегі» атты әуенмен әр-түрлі қимыл орындайды, қимылды 4 рет қайталау керек. Бесінші бала қимылды есте сақтап қайталайды.

15. Суретші (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Байқаушылықты дамыту.

Бала суретші рөлін ойнайды. Бала сурет салатын баланың келбетіне мұқият қарайды,

теріс тұрып сөздік портретін береді.

16. Көлеңке (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Байқаушылықты дамыту.

А. Петрованың «Көктың шақыруы» («Көк түсті құс» атты кинофильмнен).

Екі бала алаңмен жүреді: біреуі алдында, екіншісі 2-3 қадам артында. Екінші бала – «көленке». «Көленке» бірінші баланың қимылдарын тура қайталау міндет, бірінші — гүл жинайды, тасқа еңкейеді, секіреді, тоқтайды және т.б.

17. Айна дүкені (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойын мақсаты. Байқаушылықты дамыту.

Дүкенде көп үлкен айна тұрды. Онда, иығанда маймыл отырған адам кіреді. Маймыл өзін-өзі айнада көріп, ол басқа маймылдар деп ойлады да, әртүрлі тыжырайлар көрсете бастады. Маймылдар оған қайталады. Ол тымсығымен қорқытты, олар да қорқытты. Маймыл не көрсетсе, барлығы оны оның қимылын қайталады.

18. Барлаушылар (6 – 7 жастағы балаларға).

Ойын мақсаты. Байқаушылықты дамыту.

Бөлмеде еркін түрде орындықтар қойылған. Бір бала (барлаушы) бөлмеден орындықтарды айналып, өтеді, басқа бала (командир), жолды есінде сақтап, балаларды тура сол жолмен апару керек. Одан кейін жүргізуші аусып, басқа бала жаңа жол салады.

Қимылдатқыш автоматизмды жеңуіне арналған ойындар

19. Жалау (4 – 5 жастағы балаларға)

Ойыншалар «Болгар інмен» (Т. Ломованың өндеуінде) әуенімен шеңбер бойымен жүреді. Жүргізуші жалауды жоғары көтереді, барлық балалар тоқтайды, әуенмен балалар тоқтайды.

20. Тыйымды номер (6 – 7 жастағы балаларға)

Ойыншылар шенбер бойымен тұрады. Айтуға болмайтын сан таңдалады, оның орнына ойыншы алақан соғы керек. Мысалы, 5 саны тыйымды. Ойын басталады, бірінші бала «Бір» — санауды бастайды, келесі балалар ретімен санды жалғыстырады, беске дейін. Бесінші бала үндемей 5 рет алақаның соғады. Алтыншы бала «Алты» деп, жалғастырады.

21. Қарама-қарсы қозғалыстар (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар қарама-қарсы екі қатарға тұрады. «Халық әуенімен» әр тактқа балалар екінші қатарға қарамастан қимыл орындалады. Егерде бірінші қатар отырса, екінші секіреді..

22. Тоқта! (5 – 6 жастағы балаларға)

Э. Жак-Далькроз «Марш» әуенімен балалар шеңбер бойымен жүреді. Аяқасты музыканы үзіп жібереді, бір балалар сол бір қалыпты жүре береді, жүргізуші «Тоқта!» деген ұсыныспен ғана тоқтайды.

23. Қолғалма! (6 – 7 жастағы балаларға)

Д. Кабалевскийдің «Күлдіргіштер» әуенімен секіреді (екі аяқты жан-жаққа — бірге), сонымен қатар қолмен жоғары көтеріп, санына алақанмен соғады. Аяқасты музыканы үзіп жібереді – ойыншылар, музыка кезіндегі қимылмен қозғалмау тұра қалу керек. Әуен

тағы да ойналады – қалғандары ойынды жалғастырады. Ойынды бір ойыншы қалғанша жалғастырады.

24. Тыйым салынған қимыл (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар жүргізушіге қарап тұрады. И. Дунаевскийдің «Айнала қандай керемет» әр тактің басына қолмен жүргізуші көрсеткен қимылды көрсетеді. Одан кейін тыйым салынатын бңр қимыл таңдалады. Ол жаттығуды қайталаған бала ойынан шығады.

Қимылды ойындар

25. Екі қораз араз болды (5 – 6 жастағы балаларға)

Екі бала арқасынан қолдарын саусақтарын айқастырады, бір аяққа тұрады, одан кейін А.Райчевтің «Екі қораз араз болды» әуенімен, секіріп, бір-бірін иықпен қағуға ұмтылады. (Andantino)

26. Жіп пен ине (4 – 5 жастағы балаларға)

Балалар бір-бірінен кейін тұрады. Бірінші бала – ине. Ол бағытты ауыстырып жүгіреді. Қалған балалар одан қалмай жүгіреді. Ойынды француз халық әні «Бүкірлер» атты әуенмен ойнатылады. (Қимылды)

27. Айдаһар өзінің құйрығын талайды (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар бір-бірінен кейін, белдерінен қолын ұстап тұрады. Бірінші бала — ол айдаһардың басы, соңғы — құйрықтың соңы. Д. Нуриевтің «Күншығыс биі», бірінші ойыншы соңғы трған ойыншыны ұстауға ұмтылады – айдаһар өз құйрығын ұстайды. Қалған балалар бір-бірін жібермей тиіс. Егерде айдаһар өз құйрығын ұйтай алмаса, оның орнына басқа бала қойылады.

28. Осылай отырғаны қызық емес (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойыншылар кішкентай орындықтарда отырады. Қарама-қарсы іргеде бір орындықтың саны біреуге.

Жүргізуші:

Бір-бірімізге қарап, Жүгіруге уақыт келсе,

Осылай отырғаны қызық емес; Орыңызбен ауысамыз.

Жүргізуші айтып болғасын, балалар қарама-қарсы іргеге жүгіріп отыру керек. Орындық жетпеген бала, ойынан шығады.

29. Ұстауыштар (5 – 6 жастағы балаларға)

Жүргізуші ұстауышты таңдайды. Ұстауыш теріс айналып тұрады. Қалған балалар қарама-қарсы іргеде. И. Гайдн, «Рондо» (әуенің үзіндісі) балалар ұстауышқа жүгіріп келіп, алақанға соғады, келесі сөздерді айтады:

Бір- екі-үш,

Бізді қуып жет!

Одан кейін – өздерінің орындарына жүгіреді. Ұстауыш балаларды ұстайды. Ойын қайталады. Ұстауышты тағайындайды.

30. Түлкіжан, қайдасын? (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар шеңбер бойымен, жүргізуші ортада тұрады. Одан кейін теріс айналады,

жүргізуші шеңбер бойымен жүріп бір баланы, таңдалған бір белгімен, түлкі болып сайлайды, қалған балалар – қояндар. Дабыл бойынша балалар көздерін ашады, жүргізуші түлкіні шақырады «Түлкіжан, қайдасын?», түлкі өзін білдіртпей тұрады, екінші рет шақырғанда да үндемейді, үшінші рет шақырғанда «Мен мында мын» деп, — қояндарды ұстауға ұмтылады. Тізерлер отырған қоянды аулауға болмайды.

31. Үкі (4 – 5 жастағы балаларға)

Балалар жүргізуші – үкіні, таңдайды, ол ұяға отырып, ұйқтайды. Сол кезде балалар жүгіріп- секіреді. Жүргізуші: «Түн!» дегенде, үкі көзін ашып ұшады. Ойыншылар қимылсыз үнқатады. Күлген, қозғалған бала үкі болады. Ойынды О. Гейльфус «Балалар» әуенімен ойнатылады.

32. Ақ аюлар (6 – 7 жастағы балаларға)

Ақ аюлар тұратын орын белгілейді. Екі бала қол ұстасады – ол екі аю. «Аюлар аңшылыққа шығады» — олар жүгіріп ойыншыларды ортаға ұстауға ұмтылады одан кейін тағы да аңшылыққа шығады. Барлығын ұстап болғасын ойын аяқталады.

33. Ең айлакер атқұмар (5 – 6 жастағы балаларға)

Зал бойымен орындықтар ір жерде қойылады. Атқұмарлар орындықтың арқасына қарап отырады. Әуен үнімен орындықтан тұрып ат жүрісіне тәрізді жүреді. Бұл кезде жүргізуші бір орындықты алып тастайды. Әуен үні (Р. Шуман. «Ең айлакер атқұмар») тоқталғанда балалар өз орындықтарына отыру керек, міндетті орындықтың арқасына қарап. Орындықсыз қалған ойыншы ойынан шығады. Ойын бір орындық қалғанша ойнатылады.

34. Соқпақ (6 – 7 жастағы балаларға)

Балалар саны бірдей екі командаға бөлінеді. әр команда қол ұстасып оң жаққа әуен үні шығып тұрғанша жүреді (әуенде үзінді әр-түрлі такт: (6, 12, 18 және т.б.). одан кейін жүргізуші екі команда бірдей орындайтын тапсырма береді. Егерде жүргізуші «Соқпақ!» десе, әр команданың қатысушылары бір-бірінен кейін тұрып, алдында тұрған баланың иығына қолын салады, басын біраз еңкейтіп отырады. Егерде жүргізуші «Шәмеле!» десе: барлық қатысушылар ортаға жүгіріп, қолдарын орталықта қосады. Егерде жүргізуші «Төмпешік!» десе: барлық қатысушылар қолдарып басына қойып, отырады. Біл тапсырмаларды жүргізуші ауыстырып отырады. Тез орындаған балаға ұпай беріледі. Ең көп ұпай жинаған команда жеңімпаз атанады. «Кума» атты орыс халықтың әуенімен өтеді..

35. Ұршық (6 – 7 жастағы балаларға)

Ойыншылар екі топқа бөлініп бір-бірінің артынан тұрады. «Бастаймыз!» командасы бойынша, бірінші тұрған бала, ұршықтай, тез өзін-өзі айналады. Одан кейін көрші бала белінен ұстап, екуі бірге айналады, қатарда тұрған соңғы балаға дейін ойын жалғасады. Тез айналып шыққан топ жеңімпаз атанады. Ойын «Лезгинка» атты дагестан халқының әуенімен ойналады. (дагестан қалық биі).

36. Өзенім (5 – 6 жастағы балаларға)

Ойынға екі топ бала қатысады. Еденде кең емес өзенді белгілеп, әр топтан бір-бірден келіп секіруге ұмтылады. Секірген бала өзінің тобына қайта оралады, секірмеген бала

басқа топқа барады. Ойын әзірбайжанхалқының би әуенімен ойнатылады (С. Рустамовтың өндеуімен).

Тынышталатын және ұйымдастырушыны қалыптастыратын ойындар

37. Команданы тыңда! (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар (Р. Газизов. «Марш») әуенімен бірқатарда жүреді. Әуен тоқтағасын, тоқтайды, жүргізуші ақырын дыбыспен айтқан команданы тез орындауға тырысады. Командалар байсалды қозғалыстың орындалуына ғана беріледі. Ойын, топ жақсы естіп тапсырманы дұрыс орындағанша ойнатылпады.

38. Бекеттерді орналастыру (6 – 7 жастағы балаларға)

Балалар (Ф. Шуберт! «Марш») әуенімен бірқатарда жүреді. Алдында командир жүреді. Командир алақанға соққанда, соңғы келе жатқан бал міндетті түрде тоқтап тұру керек. Осылай командир балалар өз қалауы бойынша балаларды тұрғызады (түзу, шеңбер, бұрыштарда және т.б.).

39. Қолына қара! (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар бірқатарда тұрады, алдында – командир. Байсалды марш әуенімен (Р. Паулс. «Қызыл гүлдер») командир шеңбер бойымен қолмен әр-түрлі қимылдар көрсетеді, қалғандары қайталайды. Одан кейін жаңа командир таңдалады. Ол жаңа тапсырма ойдан шығарады, балалар қайталайды.

40. Кімнен кейін? (5 – 6 жастағы балаларға)

Зал бойымен орындықтар ір жерде қойылады. Залда А. Ферро «Гавот» әуені ойнайды. Жүргізуші бір баланы шақырады, ол орындық арасынан жүреді, әуен тоқтағанын естіп бос орындыққа отырады. Жүргізуші келесі ойыншыны шақырады, ол бірінші баланың қимылын қайталайды. Барлық бала орындық отырып болғасын, жүргізуші кезекпен орынан тұрып өз орындарына отыруға ұсынады. Тұрған кезде, ойын басында бірінші отырған бала тұрып, қалғаны сол кезекпен тұрады. (Асықпай)

41. Көк құсқа барамыз (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар қол ұстасып зал бойымен, (И. Сад. «Шеру») әуенімен, келесі сөздерді қайта-қайта қайталайды:

Біз ұзынтізбекпен

Көк құсқа барамыз,

Көк құсқа барамыз.

Көк құсқа барамыз.

Ымның айқындылығына арналған этюдтар

42. Бұл мен! Ол менікі! (4 – 5 жастағы балаларға)

Бала сағырау әжемен әңгімелеседі, әже сол баланы іздеп жүр екен. Бала әжемен қол арқылы сөйлесу керек екенің түсінді: әже ештеңе естімейді. Әже сұрайды: «Арман қайда?» (ойыншының атын атайды), «Бұл кімнің кітабы?», «Кімнің ойыншығы?». Және т.б. Бала ыммен жауап береді.

Ымның айқындылығы. Қол шыңтақта бүгілген, саусақ кеудеге қарай бағыттылған:

«Мен!»; кеудеге білезік қысу: «Менікі, маған жатады!»

43. Сиқырланған бала (5 – 6 жастағы балаларға)

Бала сиқырланған. Л сөйлеу алмайды. Сұрақтарға ыммен жауап береді. Сілтеуіш саусақпен ол әр-түрлі заттарға және бағытқа көрсетеді: үстел, шкаф, жоғары, төмен, анда.

44. Қанша дыбыс (5 – 6 жастағы балаларға)

Жүргізуші бірнеше рет қарындашпен үстелге ұрады. Бала дыбыс неше рет естілгенің саусақпен көрсету керек.

45. Міне ол қандай! (5 – 6 жастағы балаларға)

Бала сөзсіз ол жақсы танитын заттың формасы мен көлемі туралы айтып беру керек. Ым арқылы ол заттың сипаттамасын береді: кішкентай, үлкен, үшкір, ірі, дөңгелек, төрт бұрышты, ұсақ, ұзын, қысқа.

46. Ақырын! (3 – 4 жастағы балаларға)

Мысық ұйықтап жатқан жолдан екі тышқан өту керек. Олар аяқ үшімен жүріп келеді, бірбе тоқтап бір-біріне «Ақырын!» белгі көрсетеді. Эюд Б. Берлин «Ұйықтап жатқан мысық» әуенімен орындалады..

Бейнелілікті қимыл. Мойынды алдына қарай созып, сілтеуіш саусағын қысылған ерінгі жақындату, қасын жоғары көтері.

47. Бер! (4 – 5 жастағы балаларға)

Бала ойыншықты оған беруді сұрайды.

Бейнелілікті қимыл. Қолдың алақаның төбесінде көлденең ұстау.

48. Маған кел (3 – 4 жастағы балаларға)

Жаңа тәй-тәй басқан сәби қызды бала өзіне қарай шақырады.

Бейнелілікті қимыл. Отырып, екі қолы сәбиге қарсы созылған.

49. Кет! (3 – 4 жастағы балаларға)

Бала зорлықшылды жеккөрінішті болады.

Бейнелілікті қимыл. Қолдың шоғырларының, алақандарменсырқа ұстау.

50. Сау бол! (3 – 4 жастағы балаларға)

Айлақтан алып ақ теплоход аулақтайды. Аттандарушылар, палубада тұрған теңізшіге және жолаушыларға жоғарға көтерген қолымен сілтейді: «Сау бол! Кездескенше!»

51. Көрсетеймін! (5 – 6 жастағы балаларға)

Кішкентай қызға анасы, жайма-шуақ қояндарды көрсету үшін, айна сыйлады. Балалар қызды қоршап, қандай екенің көрсетуге сұрайды. Қыз алақанынң кеудегі қысып, екі шыңтарын жазып, жан-жаққа айналады: «Көрсетеймін!».

52. Мен білмеймін! (6 – 7 жастағы балаларға)

Дымбылмес –баладан бірдене сұрайды, ол екі иығын қысады қолдарын жан-жаққа жаяды: «Білмеймін», «Ұғымым жоқ», «Ештене көрмедім».

Бейнелілікті қимыл. Қасын жоғарлату, Приподнять брови, ауыздың бұрыштарын түсіру, бір сәтке иығын көтеру, қолды сәл жаю, алақанды ашу.

53. Қаршықтармен ойнау (5 – 6 жастағы балаларға)

Қыс. Г. Струве «Көнілді сырғанақ» әуенімен балалар қаршықтарды лақтырып ойнайды.. Бейнелілікті қимыл. Еңкейю, екі қолмен қарды алу, түзу тұру және қаршықты лақтыру қимылын орындау.

54. Тастармен ойын (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар теңіз жағасында жүреді. Олар бірде тоқтайды, ұнаған тасты еңкейіп алады, бірден суға кіріп, екі алақанға су толтырып шашады. Одан кейін құмға отырады, тастармен ойнау бастайды. Балалар оларды жоғары лақтырып ұстайды, алысқа лақтырады. Этюд Т. Ломов «Жағажайда» әуенімен ойнатылады. (Ақырын)

55. Тату отбасы (6 – 7 жастағы балаларға)

Балалар шеңбермен қойылған орындықтарда отырады. Барлығы әр-түрлі әрекет орындап отыр: біреуі ермексаздан дөнгелектер жасайды, екіншісі тақтайға кішкентай шеге қағады, біреуі сурет салады, біреуі тігеді немес тоқиды және т.б. Барлығы жұмыс істеген отбасыға қарау, өте сүйкімді. Балалар қолдарымен қимылды жасаған кезде ойдан шығарған заттар емес, шынайы заттармен қимыл жасағандай болуы тиісті. Этюд Р. Паулса «Алтын шұмақ» әуенімен ойнатылады.

56. Ал және беріп жібер! (6 – 7 жастағы балаларға)

Балалар шеңбермен қойылған орындықтарда отырады, бір біріне одан шығарған затты береді. Тарапынан қарағанда, балалардың қолдарына қарағанда, шынайы зат берген әсер құралу керек. Латыш халқының әуенімен ойнатылады

Бұлшықеттің жеке топтарын жаттықтыруға арналған этюдтар

Бұлшықеттің босаңсытуына арналған этюдтар

57. Штанга (5 – 6 жастағы балаларға)

Бала «ауыр штанганы» көтереді. Одан кейін лақтырады. Демалады.

58. Бәрі ұйықтайды (5 – 6 жастағы балаларға)

Залға жүргізуші кіреді, ол ... Анау, қозғалмай отыр,

Аулада он кездеседі Анау, жылжылай жүреді,

Көп адам, барлығы ұйықтап: Анау, аузын ашап тұр.

(В. А. Жуковский)

Жүргізуші, әр түрлі позада тұрған, балалардың фигураларына жақындайды. Ол олардың қолдарынан ұстап оятуға ұмтылады. Ол біреуінің қолын көтереді, бірақ қол түседі.

59. Сүңгі (4 – 5 жастағы балаларға)

Біздің шатырдың астында Күн шығады,

Ақ шеге ілініп тұр, Шеге құлайды.

(В. Селиверстов)

Бірінші, екінші тармақ: қолдары бастан жоғары. Үшінші, төртінші тармақ: босаңсытылған қолын алдына қарай түсіру және отыру.

60. Шалтай-болтай (4 – 5 жастағы балаларға)

Шалтай-болтай іргеді отырады.

Шалтай-болтай ұйықтап құлады.

(Перевод С. Маршака)

Бала денесін оң-сол жағына айналдырады, қолдары бос, мата қуыршағындай. «ұйықтап құлады» деген сөздерге денені кенет еңкейту..

61. Бұранда; (5 – 6 жастағы балаларға)

Бастапқы тұрыс: өкше мен аяқ ұшы қос. Денені оң және сол жаққа бұру. Қол денемен бір мезгілде айналады, сол бағытта. Этюд Н. Римский-Корсаков «Сайықмазақтардың биі» «Ақшақар» операсы (үзінді) әуенімен ойнатылады.

62. Сорғыш — доп (6 – 7 жастағы балаларға)

Екі бала ойнайды. Біреуі — үлкен үрлелі доп, екіншісі допты сорғышпен үрлейді. Доп тұрады, денесін бос, аяғын сәл бүгіп; қол мойын босансып. Денені сәл алдына еңкею, бас төмен түсіп тұр (допта ауа жоқ). Екінші бала допты үрлейді, қолмен қимыл жасайды (ауаны үрлейді), «с» дыбысымен. Бірінші «с» дыбысына – аяғын түзейді, екінші — денесін тік ұстайды, үшінші – бас көтереді, төртінші – бетін ауаға толтырады, қолын жоғары көтереді. Доп үрленді. Досы доптан сорғыштың шлангын алып тастайды... Доптың қатты күшпен «ш» дыбыспен жел шығып кетеді. Дене бос, бастапқы кезеңге келді. Ойыншылар орнымен ауысады.

63. Әткеншек (6 – 7 жастағы балаларға)

Бала әткеншекте түрегеліп тұрып шайқалады.

Бейнелілікті қимыл. 1. Аяқты арасы сәл ашық, екі табан еденге тиіп тұр, бірақ дене салмағы аяқтардың біреуіне көшірген. Дененің салмақ күшін бір аяқтан екінші аяққа ауыстыру. 2. Бір аяқты алдына қарай жылжыту, дененің салмақ күшін аяққа ауыстыру, артына-алдына қарай шайқалу. Выдвинуть одну ногу вперед, перенести на нее тяжесть тела, покачиваться вперед-назад. Үлкенірек экспрессия үшін тізе майырылып түзеу. Этюд

Я. Степовой «Әткеншек» әуенімен ойнатылады.

64. Сайықмазақ секіреді (4 – 5 жастағы балаларға)

Ойыншы Сайықмазақты көрсетеді, ол жеңіл және жұмсақ секіреді. Играющий изображает Петрушку, который мягко и легко прыгает. Аяқтардың екіліктері секіру кезінде тізелермен және қолдармен және еңсесі түскен бас асулы корпус босаңсу ұстау. Бейнелілікті қимыл. Аяқ тізелерлеп, дене тұрғын сәл алға еңкейтіп, дене, қол дене бойымен, бас төмен түсіру. Этюд Д. Кабалевский «Күлдіргіштер» әуенімен ойнатылады.

65. Көкек балапаны сәлем береді (4 – 5 жастағы балаларға)

Көкек балапанына капюшон сатып алды.

Көкек балапаны капюшонды күлікілі.

Этюд «Көкек балапанына» балалар әнімен ойнатылады. Этюд барысында бала алға — төмен кернеусіз еңкейеді, одан кейін түзу тұрады.

66. Ұйқым келеді (5 – 6 жастағы балаларға)

Ұл бала ата-анасынан Жаңа жылды үлкендермен қарсы алуға өтініш жасады. Мальчик попросил родителей, чтобы ему разрешили вместе со взрослыми встретить Новый год.

Оған рұқсат етті, бірақ, түнге жақын, оған соғұрлым неғұрлым ұйықысы келді. Ол ұзақ түспен күреседі, бірақ соңында ұйықтайды. Эюд В. Дублянский «Тыныш түн» әуенімен ойнатылады.

Бейнелілікті қимыл. Аран, сырттың қабақтары салбыраңқы, қастар көтеріңкі, бас төмен еікейеді, қолдар салбыраңқы.

67. Ұйықтаған марғау (3 – 4 жастағы балаларға)

Бала марғау рөлін ойнайды. Марғаудың іші көтеріледі және азғындайды.

У котенка мерно поднимается и опускается животик. Эюд Р. Паулс «Күн аяқтап, түн келеді» әуенімен ойнатылады.

68. Жалқаулар сайысы (5 – 6 жастағы балаларға)

Жүргізуші В. Викторовтың тақпағын оқиды:

Ыстық болса да, Салқын інде,

Қапырық болса да, Тәтті ұйықтап.

Орман қалқы Іске кірісті деп,

Жұмыста. Түс көреді.

Борсық қана— Арайлыда да, батыс та да,

Тым жалқау Керуеттен түсе алмайды.

Балалар кезекпен жалқау борсықтың қимылын көрсетеді. Олар мат немесе алашаға жатып терең босаңсуға тырысады. Эюд Д. Кабалевский «Жалқау» әңімен ойнатылады.

69. Ұйқы перісі (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар бір-бірінен алыс жерде тұрған орындықтарда отырады. К. Дуйсейкеевтің «Жұбату» әні ойнатылады. Қолында жұқа таяқшамен қыз бала – ол ұйқы перісі (ұл бала сиқыршы) балаларға жақындайды. Пері ойыншылардың біреуінің иығына таяқшаны тигізеді, ол ұйықтайды (басын еңкейтін, көзін жабады). Пері барлық балаларды, таяқшамен тигізіп, айналып шығады... Пері барлығына қарап, күлімдеп, ақырын кетеді.

70. Факирлар (5 – 6 жастағы балаларға)

Балалар еденге (на маты), екі аяғын түркше қойып отырады, қолдары тізеде, білезіктері төмен түсіп, мойын мен арқалары бос, бас төмен, скрестив по-турецки ноги, руки на коленях, кисти свисают вниз, спина и шея расслаблены, голова опущена, бұғақ кеуде, көз жабулы. Әуен ойнағанша (сирия халқының әуені), факирлер демалады. (Қимылды)

71. Шансорғын пен тозаңдар (6 – 7 жастағы балаларға)

Шандар күн шуағына қарап билеп тұрады. Шансорғын жұмыс істей бастады. Тоzaң өздерін айнала, бәрі ақырынырақ және ақырынырақ үйіріле, отырады. Шаңсорғыш тозаңды жияды; ол кім тигізеді, сол тұрып кетеді. Бала — тозаң еденге отырғында, арқа және иық босаңсып алға еңкейіп, қолы төмен түседі, басы қисаяды, ол жұмсарған сияқты болады.

Ілтипат, қызығушылық және зейін білдіруге арналған этюдтар

72. Ит иіскелеседі (6 – 7 жастағы балаларға)

Таз құсты байқап, кернеулі қалыпта жалма-жан мұздап кетті. Бетін алға тартып алды, құлақтарды жоғары көтерілді, көз өндіруге қозғалмай қарайды, мұрын жағымды және мазақтайтын иіс дыбыссыз өзіне тартып кіргізеді.

73. Түлкішек құлақ салып тыңдайды (3 – 4 жастағы балаларға)

Түлкішек қоразбен мысық өмір сүрген ағаш үйдің терезесінде тұрады, және ол не туралы сөйлейді жасырын тыңдайды

Бейнелілікті қимыл. Бас (құлақ қоя тыңдау) жаққа, көзқарасты басқа жағынанға қараты, аузы жартылай ашық.

Тұрыс. Аяқ алға шығарып, денені сәл алдына еңкейю.

74. Анда не болды? (5 – 6 жастағы балаларға)

Ұл бала тар шеңбер құрып тұрды және бірдеңе, төмен еңкейіп бірдене жасады. Олардан бірнеше адымда қыз тоқтады. «Анда не болды?» — ол ойлады, бірақ жақынырақ келу бел байламады.

Бейнелілікті қимыл. Бас болып жататын әрекетті жаққа, қадала көзқарасты бұру. Тұрыс. Бір аяқ алға қойып, дене салмақ оған салу, бір қолы белде, басқасы дене бойымен.

75. Шегіртке (4 – 5 жастағы балаларға)

Қыз бақта қыдырып жүрді және үлкен жасыл шегірткені кенет көрді. Оған ол баспалай жақындай бастады. Ол оны алақандарымен жабамын деп қол созғанда, ал ол ұшып — басқа жерде ызылдап отыр. Ан. Александровтің «Шегіртке» әні ойнатылады.

Бейнелілікті қимыл. Мойын алға тартып, қадала көзқарас, денені сәл алға еңкейю.

Шею вытянуть вперед, пристальный взгляд, туловище слегка наклонить вперед, ступать на пальцы.

76. Әуесқой (6 – 7 жастағы балаларға)

Көше бойымен ер адам келе жатты және қолда бірдеңеден томпайған спорт қолдорбасын алып жүрді. Оны, өте ынта білдірдің ұл бала байқады, қолдорбада не жатқанын білуге ұмтылды. Еркек үлкен адым келе жатты және ұл бала көріп қалмады. Ұл бала тура-сондай жолаушыға «жабысты»: бірде бір жағынан оған жүгіріп келеді, бірде басқа және, мойын соза, жартылай ашылған қолдорбаға қарап қояды. Ер адам кенет тоқтап жерге қолдорбаны қойды, ал өзі телефон күркесіне керді. Ұл бала қолдорбаның жанында жүрелеп отырды, найзағайды сәл тартты және қолдорба ішіне қарады. Онда кәдімгі екі ракетка болды. Көңілің қалдырған ұл бала қолын бір-ақ сілтеп, тұрып өз үйіне асықпай кетті.

77. Ойланушылық (6 – 7 жастағы балаларға)

Ұл бала орманда саңырауқұлақтарды жиды және адасты. Ақыры ол үлкен жолға шықты. Бірақ қандай жаққа бару? Этюда кезінде Д. Львов-Компанейцтің «Ойланушылық» әуенімен ойнатылады.

Бейнелілікті қимыл. Бала тұрады, қол кеудесінде қосқан немесе бір қол кеудеде басқа қол иекті сүйеініп тұрған кеудесінде.

Таңданудың білдіруіне арналған этюдтар

78. Таңдану (4 – 5 жастағы балаларға)

Өте таң қалған ұл бала: ол, сиқыршы мысықты бос чемоданға отырғызғанын және жапқаның көрді, ол чемоданды ашқанда онда мысық болмады... Чемоданнаң ит секіріп шықты.

Ым: Ауыз ашық, қас және жоғарғы қабақтары түріңкірелген.

79. Дөңгелек көз (6 – 7 жастағы балаларға)

Бір күні бірінші сынып оқушысы Артур кіреберісте таң ғажайып сахна көрді және бұл туралы әңгіме жазды: «Мен мектептен келе жаттым. Мен кіреберіске келдім және шүберектің жүгіргенін көрді. Мен шүберекті көтердім және анда мысықтың баласы көрдім». Жетекшісі балаларға ұл бала ширақ шүберекті көретінде дөңгелек көздері қалай болғанын көрсетуге ұсынады.

Рахат және қуаныштың білдіруіне арналған этюдтар

80. Алтындай тамшылар (4 – 5 жастағы балаларға)

Жылы жаңбырды жауды. Қақтардағы көпіршіктер билейді. Бұлттың артынан күн қарады. Жаңбыр алтындай болды. Бала алтындай тамшыларға бетін күте қояды. Жылы жазғы жаңбыр жағымды. Этюд кезінде Д. Христовтің «Алтындай тамшылар» әуені ойнатылады..

Бейнелікті қимыл. Басты шалқайтып, ауыз жартылай ашып, көзі жабылып, тұлғаның бұлшық еті босаңсытсып, иықты қондырып.

81. Гүл (4 – 5 жастағы балаларға)

Жылы сәуле жерде түсіп және жердегі дәнді жылытты. Дәннен өркенді шықты. Өркеннен ғажайып гүл өсті. Күнге гүл еркелейді, жылуына және жарығына гүл әр жапырақшасын жылжыйды, өз басын ізінше күнге бұрайды.

Бейнелікті қимыл. Жүрелеп отырсын, басты және қолды қондыру; басты көтеріледі, тұрқы, қол түзет жақта көтеріледі — гүлді гүлдеді; бас күнмен сәл қайқайып, баяу ізінше қайрылады.

Мимика. Көз жартылай жабық; тұлғаның күлімсіреу, бұлшық еті босаңсытқан.

82. Еркелету (4 – 5 жастағы балаларға)

Күлімсіреумен ұл бала өзіне жұмсақ мысықтың баласына сипап қысады. Мысықтың баласы рахаттан көзді көлегейлейді, өз қожайынын қолына басымен сүйніп ықыласын пырылдап білдіреді. А. Холминің «Ерке мырғау» атты әуені ойнатылады.

83. Дәмді кәмпиттер (3 – 4 жастағы балаларға)

Қыздың қолында ойдағы (қорап) қағаз қапшық кәмпиттер. Ол балаларға кезекпен таратты. Олар кәмпитті алып, қызға алғыс білдіреді, одан кейін қағазын ашып ауызға салады. Ерулік дәмді екенін балалар тұлғаларынан көрінеді. Этюд Т. Кассерн «Бал кәмпиттері» атты әуенімен ойнатылады.

Ым: Шайнау, күлімсіреу қозғалыстар.

84. Қонжықтар сауығып кетті (4 – 5 жастағы балаларға)

Тим және Том қонжықтар сауығып кетті. Оларға дәрігер кел. Ол қонжықтарды емдеді. Өте жақсы болды. Тим мен Томның іштері ауырмайды.

Бейнелілікті қимыл. Отыру қалпы, аяқ жан-жақта, денені артқа қисайтып, иек түріңкірелген, күлімсіреу.

85. Алқашқы қар (4 – 5 жастағы балаларға)

Көп күн майда суық жаңбыры жауды. Жағымсыз жел соқты. Бақта кір де қапаланған болды. Ұл баланы көшеге шығармады. Міне бүгін де, ұл бала оянып қыдыруға бармайтын туралы ойлады. Ол терезеге жақындады және жағымды таң қалды.

Барлығы аппақ қармен жамылғанғ. Бақшаға қарап көзіме сеңбеймін.

Таң атпай мен қарағам: Аспаннаң бұлттар түсті!

Аула қысқы киім киген. Бұлт жоғары болды,

Есікті шалқасынан мен аштым, Енді аяқастында. (А. Гунули)

Бақшада таза, кең және әдемі. Қыдыруға болады қыдыруға. Тез-тез киінуге!

Бейнелілікті қимыл. Басын артына қарай серпіндеу, қасын көтеру, күлімсіреу.

86. Жалын-құс(6 – 7 жастағы балаларға)

Патшалық бақшада алма ағашында алтын алмалар өсті. Алма ағашына Жалын-құс ұшып алтын алмаларды шоұитын болыпты. Патша өзінің ұлдарына алма ағашын күзетуді бұйырды. Үшінші түнге күзет Иван- ханзадасына жауды. Міне ол алманың астында тығылып және күтті... Түн ортасында Жалын-құс ұшып келіп алмаағашына отырды. Иван- ханзадасы Жалын –құсқа қарап таңғалады.Ол барлығы алтыннан, көзі оның мөлдір шыны, мамықтары жарқырағанынаң бақшаның іші жарық болып кетті. Иван-ханзадасы түзелді де Жалын –құсты құйрығынан ұстап алды, бірақ құс оның қолынан босанып шықты да, ұшып кетті, ал Иван-ханзаданың қолында бір мамық қалды. Жалын –құстың мамығын жоғары көтергенде – жарық түсіп, айнала жарқырады, Иван-ханзада сарайға кетті. Жолында кездескен барлығы, Жалын –құстың мамығын ғажайып жарығына таңғалып қарады. В. Герчиктің әуіені. «Орман ғажайыптары» атты операсынан Жалын-құс биі

Бейнелілікті қимыл. Алға созылыңқы мойын, басы артқа қарай, қастар көтеріңкі, көзі бажырайып ашылған, күлімсіреу.

Тұру қалпы. Дене салмағын алдына тұрған аяққа көшіру, қолдары таңқалдырған заттқа созылады.

87. Сүйгіш ата-аналар (4 – 5 жастағы балаларға)

Қонақ бөлмеде латыш халықтың әні «колыбельная қонжыққа» үндейді. Ана-кірекей және әке-аю өзінің сүйікті балақайын жұбатады. Алғаш ана-кірекей қонжықты өзіне нәзік қыса шайқайды, ал әке-аю анаға және ұлға ізгі күлімсіреумен қарап, өзі де ақырын ғана шайқалады. Ана-кірекей қонжықты аюға береді. Енді әке-аю балдырғанды жұбатады, ал ана-кірекей екеуіне мейірім көңілмен қарайды.

Бейнелілікті қимыл. Өз алдына қолдарын қаттап қояды, саусақтармен сырттың қолының шынтағын құшақтай, оңға-солға әуенмен шайқалады, күлімсіреу.

88. Карлсон (5 – 6 жастағы балаларға)

Жүргізуші балаларға жұмбақты шешуге ұсынады:

Менің үйім – сіздің шатырыңызда! Менің пропеллерім істіледі

Мені барлығы таниды! Сіздердің шатыр астында!

(М. Танич)

Одан кейін бір бала, Карлсонның бет келбетін көрсетеді, екінші – Карлсон ұшып келгенде, ұл баланың келбеті қандай болғаның көрсетеді.

Бейнелілікті қимыл. 1. Бетін томпайту. 2. Күлімсіреу.

89. Доспен кездесу (6 – 7 жастағы балаларға)

Ұл балада дос болыпты. Бірақ міне жаз келді, оларға ажыратуға уақыт келді. Ұл бала қалада қалды, ал досы ата-аналарымен оңтүстікке кетті. Доссыз қалада қызық емес. Бір ай өтті. Бір күні ұл бала көшеде келе жатқанда, аялдамада троллейбустан шыққан досын көреді. Бір-бірін көрген достардың қуанышы шексіз!

Выразительные движения. Құшақ, күлімсіреу.

90. Ұрыс (6 – 7 жастағы балаларға)

Залда П. Хоффердің «Ұрыс» әуені ойнатылады. Бір бала, үш басты Горыныч-Жыланмен соғысқан және оны жеңгенің Иван-ханзаданы көрсетеді. Иван-ханзада өзінің жеңісіне қуанышты және асқақ.

Бейнелілікті қимыл. Горыныч-Жыланды рөлін ойнаушыда басы және қолдың білезіктері – бұл Горыныч-Жыланның бастары. Олар шайқалады, Иван –ханзада жағына қарай ұмтылады, бірден төмен түседі (шабылды), көтеріледі (жаңадан өседі). Иван –ханзада барлық күшімен көз алдына елестет- қылышпен оқтайды.

Жеңімпаздың тұру қалпы мен ым. Иықтары түзетілген, аяқ сәл ашық, бас артқа қарай, қасы көтерілген, ерін күлісіреу. (Allegro moderato)

91. Мен — айбарлы сарбазбын (5 – 6 жастағы балаларға)

Ұл бала өзін күшті және ер сезеді. Ол Г. Шуманың «Марш» әуені шыққанша зал бойымен, өзін –өзі айбарлы сарбаз болып көз алдына елестете, жүреді (марш):

Міне менің ала атым, Мен — айбарлы сарбазбын,

Міне менің қылышым, Мен өте мықтымын,

Мылтықтан мен Үлкен сарбаздар сияқты,

От шығара алам. Ұрыста мен шыңдаулы.

(Н. К.Орпов)

В. Адигезалованың «Маған өте көңілді» іуенімен, екі көңілді күлдіргіш көз алдына елестеткен аймыш — ұймыш шығыршықтармен бір-бірін байқамай, ойнайды. Олар арқаларымен қағылады да, құлайды. Олар өте күлкілі, олар еденге отырып қатты күледі. Біраз тынығып алғасын, біріне тұруға көмектеседі, дөнгелектерді жинайды және тағы да көңілді ойнай бастайды. Енді дөнгелектерді бір-біріне лақтырады.

Бейнелілікті қимыл. Басаын артқа қарай шалқайту, ауызды кең ашу, қасы көтерілген, ерін күлісіреу. (Allegretto)

92. Жаңа қуыршақ (3 – 4 жастағы балаларға)

Қызға жаңа қуыршақ сыйлады. Ол қуанышты, көңілді секіріп, қуыршақпен айналады.

Залда П. Чайковский «Жаңа қуыршақ» әуені ойнатылады.

93. Күтпеген қуаныш (5 – 6 жастағы балаларға)

Бөлмеге ана кірді, мен күлімсіреумен өзінің ұлдарына қарады да, айтты:

— Балалар, ойындарынды аяқтаңдар. Бір сағаттан кейін біз цирк барамыз!

Анасы қолын көтерді және билеттерді көрсетті. Ұлдар алғаш үн қатып, ал кейін анасын айналып биледі.

Бейнелілікті қимыл. 1. Астыңғы ерінді тістеу, қасы көтеріп, күлісіреу.

2. Күлу, қолдарын уқалау, бір қолдын білезігін қысып ұстау. Немесе алақан соғынғ секіру, билек.

94. Мерекелік көңіл-күй (6 – 7 жастағы балаларға)

Балалар екі топқа бөлінеді. Бірінші топ қабырға көлденесі бойы тұрады. Екінші топ Н. Римский-Корсақтың әуенімен (1-ші акттің кіріспесі «Салтан патшасы туралы ертегі» операсы, үзінді) салтанатты маршпен жүреді және, іргеде тұрған балаларды қолдарын көтерін амандасады. (Балалар өздерін мерекеге әдемі киініп кележатқандай сезіну керек. Көңіл-күйлері көтеріңкі, көңілді.)

Бейнелілікті қимыл. Жүрістері нығыз, табанды адыммен; арқа түзу, бас көтеріңкі. Күлімсіреу.

95. Чунга-Чанга (6 – 7 жастағы балаларға)

Саяхатшы Сиқырлы аралға өзінің кемесінде келді, онда барлығы ылғи қуанышты және жайбарақат. Ол жерге түсе берменде оны тамаша аралдың халықтары — қап -қара кішкентай балалар – айналасына келді. Ұлдарда да, қыздарда да бірдей ала юбкалар кеген болды, аяқтарда және қолдарында қоңыраулармен білектер сылдырлады, мойында — моншақтары, шаштарда — әдемі мамық! Көңілді күлімсіреумен олар В. Шаинский «Чунга-Чанга» әнімен саяхатшымен билеп, әң айтты

Ғажайып -арал, Ғажайып -арал,

Онда тұру бізге жеңілтек және жай, Чунга-Чанга!

Саяхатшы сол аралда мәңгілікке қалды.

96. Жақсы көңіл күй (5 – 6 жастағы балаларға)

Ана ұлды нанға жіберді. «Көмпит және күлше сатып ал, — айтты ол. – біз екейміз шай ішіп зоологиялық баққа барамыз». Ұл анасынан ақшаны, сөмкені алды және секіріп дүкенге қарай жүгіре жөнелді. Оның көңіл-күй өте жақсы болды.

Бейнелілікті қимыл. Жүріс: тез адым, секіруге анда-санда ауысады.

Ым. Күлімсіреу.

97. Анама күлімсіреу. (3 – 4 жастағы балаларға)

Жүргізуші «Анама күлімсіреу» В. Агафонникованың әні айтады.

Ой, лады, лады, лады, Таза жуынамыз — осылай!

Судан біз қорықпаймыз, Анама күлімсіреуіміз — осылай!

Балалар әнді тыңдайды және жетекші оларға көрсеткен қозғалыстарды қайталайды.

1-і шұмақ — алақан соғады, 2-і шұмақ - қолдарын жан-жаққа алақаны жоғары.

3-і шұмақ — өздерін беттерін сипайды, 4-і шұмақ — қолдарын түсіріп күлімсірейді.

98. Батыл атқұмар (4 – 5 жастағы балаларға)

Д. Кабалевский «Кавалерийская» әні дыбысталады. Бала атта шапқылайды.

Мен өзімнің атымен мақтанам, Әлемдеге аттын барлығын

Ол желге тәрізді, ұшады. Мен озын кетемін. (З. Петрова)

99. Жаңбырдан кейін (4 – 5 жастағы балаларға)

Ыстық жаз. Жаңа ғана жаңбыр өтті. Венгр халқының әуенімен балалар ақырын, (р-ға) абай басады, көз алдына елестеткен шалшықтардың арасынан, аяқтарын су қылдырмай тырысып-тырмысып жүреді. Одан кейін (f-қа), тентектеп, шалшықтарға қатты секіреді, бүркінділер жан-жаққа ұшады. Олар өте қуанышты. Венгр халқының әуенімен ойнатылады.

Зарды және мұңның бейнелейтің этюдтар

100. Инелік үң қатты (4 – 5 жастағы балаларға)

Қыс келді, ал инелік өзіне үйді дайындамады, асты көп қамдамады. Инелік суықтан дірілдейді:

Суық, суық, ой-ей-ей-ей!

Аш, аш, жаман қыста!

Менің баратын жерім жоқ,

Жылынуға жіберіп, ас беріндерші.

В. Герчиктің «Инеліктің әні» әуені ойнатылады (бір актті балалық операдан «Инелік»).

Ым. Қастар көтеріңкіре және қос; тісімен соғу. Байсалды, аянышты.

101. Золушка (5 – 6 жастағы балаларға)

Залда М. Воловаца «Золушка және ханзада» әуені (үзінді).

Қыз Золушканы бейнелейді, ол балдан кейін өте мұңды үйіне келді: ол туфлидан айырылды...

Бейнелікті қимыл. Бас төмен, қастары түйілген, еріннің бұрыштары салбыраңқы, жүріс баяу.

102. Жылауықтар аралы (5 – 6 жастағы балаларға)

Саяхатшы Сиқырлы аралға келді, онда ылғи жылауықтар тұрады. Ол біресе бір, біресе басқасын тынышталдыруға тырысады, бірақ барлық балалар-жылауықтар оны итеріп және зар еңіреп келе жатады.

Этюд кезінде Д. Кабалевский «Жылауық» ойнатылады..

Ым. Қастары көтерілген және түйілген, ауыз жартылай ашық.

103. Солтүстік полюсы (4 – 5 жастағы балаларға)

Женя қыздың сиқырлы жеті-түсті гүл болды. Ол солтүстіктің полюсына барғысы келді. Женя өзі ардақты жеті-түсті гүл алып, оның бір жапырағын жұлды да, оны жоғары лақтырды және айтты:

Ұш, ұш, желек, батысты арқылы шығысқа,

Солтүстік арқылы, оңтүстікті, шеңбер жасап қайт,.

Жерге тиген кезінде – менімше болғанын жұмса.

Мен солтүстіктің полюсында болғанымды, жұмса!

Сол сәтте Женя жаздың көйлегінде, ашық аяқтармен болғанына қарамастан, жап-

жалғыз Солтүстіктің полюсында қалды, ал аяз анда жүз градус!

(В. Катаев.)

Бейнелілікті қимыл. Бір тізе екінші тізені жуып; қолы ауыз жанында; қолға демалу.

104. Ой, ой, ішім ауырады (4 – 5 жастағы балаларға)

Екі қонжық Тим және Том дәмді, бірақ жуылмаған алмаларды жеді. Олардың іштері ауырды. Қонжықтар зарлайды:

Ой, ой, ішім ауырады! Ой, біз алма жемейміз!

Ой, ой, менің жүрегі айнады! Біз ауырамыз, Том және Тим!

Аюның арызы М. Красевтің «Зарлы ән» әуенімен қоса беріледі («Тим және Том» музыкалық ертегі).

Бейнелілікті қимыл. Қастары көтерілген және түйілген, көздерін қысып; дене бүгіп, іш тартып; қолдар ішке қысып.

105. Кәрі саңырауқұлақ (6 – 7 жастағы балаларға)

Кәрі саңырауқұлақ міне-міне құлайды. Оның әлсіз аяғы үлкен болған былжырақалпақтың зілін көтеруге шыдамайды.

Бейнелілікті қимыл. Тұру, аяқ сәл ашық, тізе бірәз бүгәлген; иық төмен түсірілген, қолдар дене бойы ілулі тұрады; бас иыққа иінген.

106. Мен шаршадым (5 – 6 жастағы балаларға)

Кішкентай гном иығында шыршаның үлкен бүршігін әкеле жатыр. Міне ол тұрып қалды, бүрші өзінің аяқтарының жанына қойып: «Мен шаршадым, мен шаршадым», деп айтады.

Д. Г. Тюрктің «Мен шаршадым» әуені ойнатылады..

Бейнелілікті қимыл. Тұру, иық төмен түсірілген, қолдар дене бойы ілулі тұрады.

Жеркенішті және жек көрушілікті бейнелейтің этюдтар

107. Ашуқор ата (4 – 5 жастағы балаларға)

Атаға ауылға Петя келді және айтар-айтпастан қыдыруға барды. Петя қақпашықтан кеткен үшін ата ашуланды. Орманнан қасқыр келсе, Петямен не болады?

Мимика. Тұнжыраңқы қастар. Этюд кезінде С. Прокофьевтің «Петя және Қасқыр» атты симфониялық ертегі, ата мен Петя тақырыбы.

108. Боровик патша рухта (4 – 5 жастағы балаларға)

Жүргізуші өлең-жырды оқиды, ал бала мәтінге сәйкес әрекет етеді.

Боровик патша орманнан Өкшемен соқты.

Тұзу келеді, Боровик патша рухта;

Ол жұдырық түйді, Ханды шыбындар тістеді.

109. Тұзды шәй (5 – 6 жастағы балаларға)

Әже көзілдіріктен айырылды, және сол себептен ол байқамай, бұл қанттың орынына ұсақ тұзды қантсалғышқа салды. Немересі шәй ішкісі келді. Ол өзінің шыны аяғына ыстық шайды құйды және қарамастан, екі қасық қантты шәйға салды салды, араластырды және бірінші жұтымды алқындырды. Сол арада ауызында жарамсыз болды!

Бейнелілікті қимыл. Басын артына шалқайту, қастар тыжырайтып, көздерін қысып, жоғары ернің тартып, мұрын тыжфырайту – бала бірденеден қақалып, түкіргендей болады.

110. «Лас» қағаз (5 – 6 жастағы балаларға)

Дәлізде еденде «кір» қағаз жатады. Оны көтеріп лақтыру керек. Ұл жиренгіш... Оған сол қағаз дәретханадан сияқты, деп, көрінеді. Ақыры ол өзінің жеркенішін жеңіп, қағазды екі саусақтың ұштерімен алады және қолды жан- жаққа аударып жібере, оны боқтық шелегіне апарады. («Кір» қағаз таза қағаздан жасалынады, акварельді бояулармен мөлшерсіз түске боялынады және кейін күйбеңдейді. Егерде жиренгіш бала оны көтеруден тартыншақтаса, сол келесі сабақта басқа балалармен бірлесіп «кір» қағазды өзі жасайды, өзі бояйды, илейды және оны еденге тастайды. Одан кейін ойын қайталады..)

111. Лас (5 – 6 жастағы балаларға)

Ұл жаңа бәтеңкелерін киіп және арада өзінің досына қонаққа барды. Жөндеу жұмыстары жүргізілген, барлығы қазылған жолдан өту керек болды. Жақында жаңбыр өтті және жолда атал-сатал және тайғақ болды. Ұл абай, айғыздан бәтеңкелерін тырысып-тырмысып жүріп.

Бейнелілікті қимыл. Жүріс, бала кірде жүріп, ол таза жерді таңдап әсер жасау керек.

112. Жексұрын балапан (6 – 7 жастағы балаларға)

Балалар жетекшімен бірге Г. Х. Андерсеннің «Жексұрын балапан» атты ертегісін еске алады, одан кейін құстың ауласында, құс және адамдар өзінің жиренгіш қатынасын балапанға көрсететін, эпизодты ойнатылады. Олар оны кейіпсіз және жексұрын деп, есептеді.

«Барлық сорлы балапанның қуып, тіпті ағайындылар бұрқан-талқан оған: «Тым блмаса мысық сені, келіссіз пәлені алып кетсе ғой!», деп айтты. Ал шешесі: «Көзім сені көрмесе ғой!» — деді. Үйректер оны щипали шымшыды, тауықтар шұқыды, ал құстарға, азықтандырған қыз аяқпен итерді». Балапан менсінбейтін және өзіне қас қатынастан шыдамады. Ол құстың ауласынан шарбақтың астынан зытты.

Бейнелілікті қимыл. 1. Жеркенушілік: бас артқа қарай, қас түйілген, көз қысылған, танаулары қампиған және тыржиған, еріннің бұрыштары салбыраңқы немесе, керісінше, сырттың ерні жоғары жинақыланады. 2. Кемтілген: басы алға қарай енкейілген, иықтары алға түйілген.

(В. Приходько)

Қорыққандарды білдіру этюдтары

113. Қорқақтық (5-6 жастағы балаларға)

Бала жалғыздықтан қорқады. Бала орындықта қозғалмай отырып, есікке қарайды... Мүмкін басқа бөлмеде біреу тығылып отыр? Этюд кезінде музыка ойнайды (Н. Мясковский «Үрейлі бесік жыры»)

Айқын қимылдар. Басты артқа сермеп, иықты жинау. Ым. Қас жоғары көтеріліп, көздер

бадрайып, ауыз ашылады.

114. Найзағай (4-5 жастағы балаларға)

Далада күн күркіреп тұр. Жаңбыр жауып тұр. Найзағай жарқырап. Қатты найзағай жарқырайды. Бала үйде өзі жалғыз. Терезенің алдында тұр. Найзағай қатты жарқыраған кезде ол қорқады. Музыка ойнайды (М.Раухвергер «Найзағай»)

Айқын қимылдар. Басты артқа сермеп, иықты жинау. Ым. Қас жоғары көтеріліп, көздер бадрайып, ауыз ашылады, алақанымен бетін жабады.

115. Мыртот қорқады (3-4 жастағы балаларға)

Мыртот көлдің ар бетінен анасын көреді, бірақ суға түсуге қорқады. Су суық және терең ғой.

Айқын қимылдар. Аяқтың ұшына тұру, содан қалыпты орынға келтіру. Бір жаттығуды бірнеше рет қайталау. Аяқтағы суды сілкітуді келтіру.

116. Ит үріп, табанынан ұстайды (3-4 жастағы балаларға)

Бала серуендеп жүр. Қасында шылбырмен ит келе жатыр. Ит балаға қарап үріп, аяғын тістеуге ұмтылады. Этюд кезінде музыка ойнайды. (Г. Фрид «Үлкен иттің пайда болуы»)

Күнә мен ұяттың білдіру этюдтары

117. Ұят (4-5 жастағы балаларға)

Аслан байқамастан теледидардың батырмасын сындырып алды. Ол анасының ашуынан қорқады. Аслан батырманы інісінің ұстап отырғанын айтады. Інісін жазалайды. Ағасына өте ұят болды.

Айқын қимылдар. Бас алға иіліп, қастар көтеріңкі, ерні түсіп тұр.

118. Чуня кешірім сұрайды (5-6 жастағы балаларға)

Мақтаншақ-шошқа Чунядан достары кірпі мен тиын қашып кетіпті, ал қасқыр болса келіп қалды. Чуня достарын шақырады: Достарым қайдасыңдар?

Чунаға көмектесіңдер! Мақтаншақтанып, келемеждегенім үшін

Кешіріңдерш мені.

(В. Соколов, Т. Дмитриева)

Айқын қимылдар. Бірінші, екінші шумақ: басты екі жаққа қаратып, қасты көтеріп, қолды алға созамыз. Үшінші, төртінші шумақ: бас төмен қарап тұр, қастар көтеріңкі, қолдар төмен түсіріліп тұр.

119. Кінәлі (4-5 жастағы балаларға)

Бала құмыраны жарып алды, анасы оған ұрысуда. Ол өз кінәсін мойындайды. Этюд кезінде музыка ойнайды. (В.Дорохина «Бұрышта»)

Айқын қимылдар: бас алға ұмтулы, иықтар көтеріңкі, қолдар төмен түсірулі. Қимыл. Қастар жоғары көтеріліп, жылжуда, еріндер түсіріңкі.

120. Муркаға ұят (3-4 жастағы балаларға)

Ғалия атты бір қыз болыпты. Оның Шолпан атты қуыршағы болыпты. Ғалия өз қуыршағымен ойнап отыр, оны жуындырып, тамақтандырады. Бір күні қуыршағын керуетке жатқызады. Керуетке Мурка атты мысық шығып алып, қуыршақты жерге

құлатып алады. Ғалия үйге келсе, қуыршағы жерде жатыр, оны көтеріп Мурканы жазалап, ұрысты: «Мурка сен неге менің қуыршағымды құлаттың?» Ал Мурка басын түсіріп, ұялып тұрды.

Айқын қимылдар: балалар әңгімені тыңдап болған соң, Мурканың қалай ұялғанын көрсетті.

Әр түрлі сезімдерге арналған ойындар

Осы ойындардың мақсаты әр түрлі сезімдердің еске түсіруі мен сақтауы болып табылады.

121. Марғаулар (5-6 жастағы балаларға)

Тәрбиеші ағылшын тілінен аударылған ән айтады:

Екі марғауын ұрысып қалыпты бұрышта,

Ашулы апай өз сыпырғышын алыпты

Ұрыстағы марғауларды қуып шығыпты,

Кім жазықты екеніне қарамастан

Ал бұл кезде қыс еді, түн батқанда

Екі марғау далада тоңып қалды

Босағада екеуі бүрісіп жатты

Мұрындарын тығып, тосып жатты ақырын

Бірақ апай аяушылық танытты, есік ашты

«Не, енді ұрыспайсыңдарма? Деді апай»

Екеуі өз орнына барып жатты

Тіркеніп, жүндегі қарды сілкіді

Екеуі де пеш алдында тәтті ұйқыға батты

Балалар әнді тыңдаған соң, кезектесіп апайдың, марғаулардың қимылдарын қайталады.

122. Кішкентай мүсінші (5-6 жастағы балаларға)

Бала мүсінші болып, қалған балалар — балшық. Мүсінші балшықтан ашуқор қасқырды мүсіндеуге ниеттенеді. Ол бір баланы залдың ортасына әкеледі және оған ашуқор қасқырға ұқсас болу үшін, қалай тұру керек екенің көрсетеді. Бала-балшық берілген қалыпта тұру керек. Мүсінші оны айналып өз жұмысына таңғалады, егерде, өз жұмысы ұнамаса, бала-балшыққа ыммен қайталап көрсетеді. Келесіде басқа бала таңдалады, мысалы, күлгіш адамды мүсіндеу.

123. Жылауық Таня (4-5 жастағы балаларға)

Балалар хоровод жүргізіп, тақпақ айтады, ортада Таня тұрады:

Біздің Таня қатты жыдайды: -Ақырын, Танечка, жылама:

Өзенге добын құлатып алды. Доп өзенге батпайды.

(А. Барто)

Балалар тақпақты оқығанша, Таня қатты жылайды. Хоровод тоқталған кезде, Таня көзін сүртіп, күлімсірейді.

124. Араздасып қалды және достасты (4-5 жастағы балаларға)

1) Біріншіден екі бала араз болғанын бейнелейді.

Бейнелілікті қимыл. Екі бала бір-біріне арқамен тұрады және бір аяқпен соғып тұрады; қолдары белде немесе арқаның артында.

2) Кейін достасқаның бейнелейді.

Бейнелілікті қимыл. Балалар бір-біріне қарап, күлімсіреп, қолдарын ұстайды, айналып билейді. Сонында құшақтасады. Т. Вилькорейскийдің «Достасты» әуені ойнатылады.

125. Әр-түрлі көңіл-күй (4-5 жастағы балаларға)

Жетекші Еф. Юдинның «Міне қандай сәби» атты өлеңін оқиды:

Ох, сәби жылайды — не аю ырылдайды.

Ал сәби күледі — не жылға сылдырлайды.

Ал ақ көз жастары ағады -ақ жаңбыр құйғандай.

Балдырған күледі — күн шыққандай.

Міне ол қандай - менің ұлым.

Бала ыммен мәтінде суреттелген түрлі эмоциялы күйлерді бейнелейді.

126. Әр-түрлі көңіл-күй (5-6 жастағы балаларға)

Еркетай, Марк ұл бала, Бір сәтке күлімсірейді,

Алдап-суламаппын оны ешқалай. Күн шуағы жарқырайды.

(Н. Померанцева)

Балалар кезекпен Марк ұлдың эмоциялы күйін ымдайды.

Бейнелілікті қимыл. 1- 4-і такт – ерке көңіл күй: қасы төмен және қос, ерін сәл ашық, еріннің бұрыштары төмен салбыраңқы, бас төмен сәл еңкейтіп, иықтар салбыраңқы. Айбық тыжыраю бетте жеңіл қозғалыстармен кезек екі иықпен алға және кейін толықтырылады. 5 -8-і такті – жақсы көңіл күй: қастар көтеріңкі, еріндер күлімсіреп, бас кейін сәл серпіліп, иықтар жайылып.

Ойын кезінде Г. Хакензактің «Еркетай, Марк ұл бала» атты әуені ойнатылады.. (Қимылды)

127. Ақшақар (4-5 жастағы балаларға)

Жетекші «Ақшақар» атты ертегіні әңгімелейді. Кейін балалар кемпірмен шалдың тірі ақшақарды көрген кездегі таңғалу және қуанышын бейнелейді.

Бейнелілікті қимыл. 1. Таңғалу: әйгіле ауыз, көтеріңкіре қастар.

2. Қуаныш: кең күлімсреу.

128. Серуен (5-6 жастағы балаларға)

Жаздың күні. Балалар қыдырады (этюд «Жақсы көңіл-күй»). Жаңбыр жауды (этюд «Алтын тамшылар»). Балалар үйге жүгіреді. Олар уақытымен жүгіріп келді, найзағай басталады (этюд «Найзағай»). Найзағай тез басылды, жаңбыр басылды. Балалар тағы көшеге деген шықты және шалшықтарда жүгірді. (этюд «Жаңбардан кейін»). Ойында венгр халық әуені ойнатылады, Д. Львов-Компанейц «Жақсы көңіл-күй» әуені, П. Христовтің «Алтын тамшылар», К. Караевтің «Найзағай» (үзіндісі төмен). Салнататты.

Мінездің жеке сипаттың жаңғыртуға арналған этюдтер және ойындар

Мінездің жағымды жағын бейнелейтің этюдтер

129. Ықыласты ұл (5-6 жастағы балаларға)

Көше бойымен әйел сатып алған заттарды әкеліп жатты. Бір затты құлап түсті. Оны көрген ұл бала жүгіріп келді де, құлаған затты көтеріп әйелге берді. Әйел балаға алғысын білдірді..

130. Сырқаттанушыға бару (5-6 жастағы балаларға) Ұл бала ауырып қалды. Оған досы келді. Ол тілектестікпен ауруға қарайды, кейін оған су ішуге береді, қамды көрпені түзетеді.

131. Батыл қоян (4-5 жастағы балаларға)

Қоян кендірде тұруды және қатты ән айтып, өлеңдер оқығаның сүйді. Ол оны қасқыр естіп қоятынан қорықпады.

Бейнелілікті қимыл. Тұру. Тұрып, бір аяқ сәл алғы, қолы артында, одна нога чуть впереди другой, руки заложены за спину, иек көтерілген. Ым. Нығыз назар.

132. Сақшы (5-6 жастағы балаларға)

Бала шекарашыны бейнелейді. Жүргізуші өлең оқиды:

Ол кежеуілде тұрады, Ешбір нәрсе әлемді

Көргіш және батылды, Мазаламау үшін.

(С. Погореловскийу

Бейнелілікті қимыл. Бас түзу және аздап артқа серпініп, назары алға қарап, аяқ сәл ашық, қол ойдағыдағы автомат ұстап тұрғандай.

133. Капитан (6-7 жастағы балаларға)

Бала өзін капитан деп ұсынады. Капитан кеменің көпірінде тұрады және алға қарайды. Маңайында қара қоңыр аспан, биік тік толқындар, жел ысқырады. Бірақ капитан дауылдан қорықпайды! Ол өзін күшті, батыл, нығыз сезеді. Ол өзінің кемесін мақсатты портына дейін шығарып салады.

Бейнелілікті қимыл. Арқасы түзу, аяқ сәл ашық, назары алға қарап, көзіне ойдағыдағы дүрбіні апарады.

134. Ізгі ұл (5-6 жастағы балаларға)

Қыс. Кішкентай қыз, қармен ойнап жүріп, қолғабын жоғалтып алды. Оның саусақтары тонды. Оны ұл көрді. Ол қызға жақындап, өзінің қолғабын қыздың қолына кигізді.

Мінездің жағымсыз сипатының бейнесіне арналған этюдтер

135. Чуня-мақтаншақ (5-6 жасқа арналған)

Торай Чуня Тиын мен Кірпінің алдында, Қасқырдан қорықпаймын деп, мақтанады:

Мен Қасқырдың тұмсығынан ұрамын, Қасқырдың құйрығын кесем!

Оның құлағынан ұрам, Қасқыр өзі қорықсын.

(В. Соколов, Т.Дмитриева)

Выразительные движения. Басы бұрылған және сәл артта, қасы көтерілген, иықтары кең түрде, аяқ сәл ашық, он қолы санға қойылған, сол қолмен правая рука лежит на бедре, сол қол арбаң-тарбаң қорқыту қозғалыстарды жасайды.

136. Вова-жоғалтқыш (5-6 жасқа арналған)

Жетекші Л. Барбастың «Вова- жоғалтқыш туралы» атты өлеңді оқиды, әр сұрақтардан кейін үзінді жасайды.

Вова-жоғалтқыш, сенің жейден қайда?

Мүмкін, оны сүр мысықтар алды?

Мүмкін, қоян келді? Мүмкін, кірпі алды?

Мүмкін, қонжық оны киемін деп салды?

Жейдені өлшеймін деп, —керуеттің астына тықты.

Вова- жоғалтқыш, сенің жейден қайда!

Вова- жоғалтқыш рөлін ойнайтын бала үзінді кезінде, өзінің келбетімен «Мен білмеймін» деп, қимыл жасайды. (этюд «Мен білмеймін»).

137. Жуас бала (5-6 жасқа арналған)

Бала балабақшаға алғаш рет келді. Ол жасқанады. Оған, тәрбиеші наразы, ал балалар оны енді-енді өкпелетеді деп, көрінеді.

Бейнелілікті қимыл. Орындықтың ең шетінде тұзу отыру, тізе қос, өкше мен табанды қосып, шынтақты денеге қысып, алақанды тізеге қойып, басты түсіру.

Этюд кезінде Н. Римский-Корсаковтың «Отыр Ваня» атты әуені ойнатылады..

138. Қызғаншақ төбет (4-5 жасқа арналған)

Жүргізуші Василий Квитковтың өлеңін оқиды:

Отынның қызғаншақ төбеті әкелді,

Суды әкелді, қамырды иледі,

Бәліш пісірді, бұрышқа тықты

Өзі жеді —гам-гам-гам!

Бір бала өлеңде айтылған сөздер бойынша ыммен көрсетеді.

Әдебиет тізімі.

1. Е.А.Алябьева. 4-7 жастағы балалардың тілдерін және қиялдарын дамыту: Ойын технологиялары. – М., 2005

2. Г.В. Генов. Сәбилерге арналған театр . – М., 1968

3. В.М. Изгаршева. Балабақшаға арналған ойыншықтар мен құралдар. – М., 1982

4. Ю.М. Картушина. Үлкендер және балаларға арналған театр қойылым-дары. МДМ арналған сценарийлер. – М., 2005

5. О.И. Киселева. Театралдық -ойын әрекеттің тәсілдері арқылы балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Әдістемелік құрал. – Т., 2003

6. М.Д. Маханёва. Балабақшадағы театралдық ойындары.– М.: ТЦ Сфера, 2004.-128б.

7. Т.И.Петрова, Е.Л.Сергеева, Е.С. Петрова. Балабақшада театралдық ойындарды дайындау және өткізу. Барлық жастағы топтарға арналған әдістемелік нұсқаулары бар сабақтары құрастырылған. – М., 2004

8. Е.Л.Прокопенко, Т.А. Терешкович. Мен ойыншықты жасаймын. – Мн., 2001

9. И.В.Самоукина. Ойналатын ойындар: Психологиялық практикум.- Дубна, 1997

10. И.Г.Ситкина, Н.В.Румянцева. Бала тұлғасының дамуына әсер беретін театралдық әрекетін зерттеу: Зерттеу жұмысы. – Я., 2005
11. Э.Г.Чурилова. Кіші оқушылар және мектепке дейінгі балалардың театрлық әрекетінің әдістемесі және ұйымдастыруы. – М., 2004
12. М.И. Чистякова. Психожаттығу. — М., 1990

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.